

Martin Bambarius

**Tyrocinium Ethicum In usum & publicum & privatum Studiosorum
Adolescentum, Qui primum ad studium Ethices Animum appellere conantur, Ex
Aristotele mundi miraculo, aliisq[ue] Autoribus probatis breviter & succincte
conferruminatum, variis Virtutum & Vitiorum Exemplis Sententiisq[ue]
adornatum, ac Tabellis locupletatum, Annexis ad calcem Praeceptis Moralibus
Isocratis, singulis disticho inclusis**

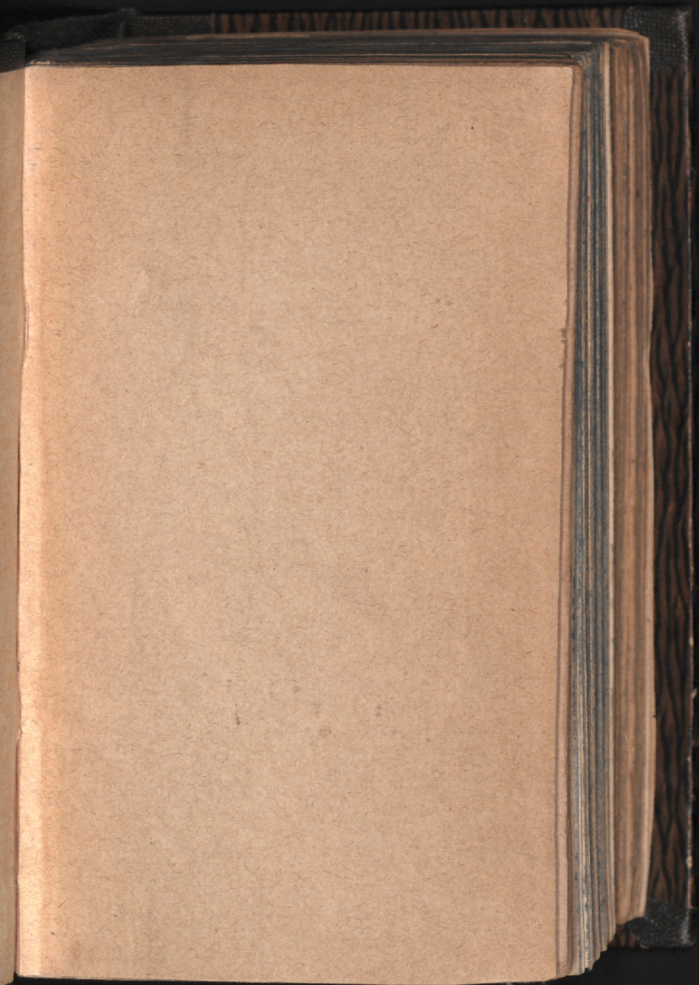
Stetini: Goetschius, 1629

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn757663052>

Druck Freier Zugang

Ev. 3187^{1-3.}

TYROCINIUM ETHICUM

In usum & publicum & privatum

STUDIOSORVM

ADOLESCENTVM,

Qui primùm ad studium Ethices

Animum appellere conantur,

Ex Aristotele mundi miracu-

lò, alijsq; Autoribus probatis breviter

& succinctè conferruminatum, variis Virtu-

tum & Vitorum Exemplis Sententijsq; ad-

ornatum, ac Tabellis locu-
pletatum,

Annexis ad calcem Præceptis

Moralibus Isocratis, singulis di-

stichò inclusis,

Operâ & Studiò

M. MARTINI BAMBAMII P. L.

Cæs. & Scholæ Sedinensis Senat:

ConRectoris.

Virtus est medium: mediò tutissimus ibis:

Occupat Extremum scabies, Extrema relinque.

STETINI, Excudebat GEORGIUS GOETSCHMUS,

Sumptibus Auctoris, Anno 1629.

El - 31873

Ad Ethices Tyronem.

Nil moror invidiã turgens scõmata Momi,
Dum-mea Tyro-modò profis opella tibi.

EPISTOLA DEDICATORIA

*Generosis admodum & No-
bilissimis Dominis,*

DN. JARISLAO SIEGERIDO,
DN. GEORGIO FRIDERICO,
DN. JOANNI SIGISMUNDO,
DN. ALBERTO, Et DN. FER-
DINANDO SEDLNITZKY,

*Fratribus Germanis, Baronibus
à Colitz, Hereditariis in Dielstein/
& Megdeburg &c. Dominis gra-
tiosis.*

Duas Lumen illud Romanæ
eloquentiæ splendidissimū
Cicero; *Generosi Juvenes,*
Dominigratiosi; menti humanæ l. i.
Off. adsignat partes: quarum *Una,*
eujus ad miniculò res intelligendo
percipimus, Hominem proximè
ad Deum quasi evehit: *Alterà* verò,
A 2 qua

EPISTOLA DEDICATORIA.

quâ quis huc illuc appetendo rapi-
tur, ad Bruta eundem demittit,
iisq; adæquat. Ex hisce duabus
mentis humanæ potentiis duplices
virtutes, *Intellectuales* nim: & *Mo-
rales* progerminant. *Ille*; cum sint
Rationis; circa deliberationes &
consultationes de rebus occupan-
tur, ac, quid faciendum, fugien-
dumq; sit, docent & explanant: *He*
vero; quia in Appetitu sunt posi-
tæ; mores omnimodis affectibus
imbuunt, acutissimò illò morum
censore Plutarchò in suò de Mo-
rum virtute librò teste locupletis-
simò. Uti a. *Illas* non nisi ex Do-
ctrinâ adipiscimur; ita & *Has* ex
creberrimò usu, unde habitus fie-
ri adsolet, acquiri necesse est.
Hinc etiam is, quia teneris tenetæ
ætatis an nisad Honestatem Virtu-
tum

EPISTOLA DEDICATORIA.

tum fontem uberrimum, crebrâ
 adsuëfactione ducitur, virtutum
 ad reliquam vitam conducibilium
 non contemnendum jecisse vide-
 tur fundamentum. Id quod divi-
 nus ille Philosophus, non tam ab
 humerorum latitudine, quàm ver-
 borum amplitudine Plato dictus,
 calculò suò approbat l. 4. de Re-
 publicâ inquires, *Educationem &*
eruditionem bonam servatam ingenia
quoq; bona efficere. Eâdem etiam
 ratione ductus Legislator ille gra-
 vissimus *Charondas* Tiburiis, ne ju-
 ventutem suam ad detestandam
 vitiorum turpitudinem adsuëfieri
 paterentur, in Statutis suis severis-
 simè interdixit, gravissimæ ani-
 madversionis comminatione an-
 nexâ in eos, qui in sedulâ virtutum
 informatione suos turpiter negli-
 gerent.

EPISTOLA DEDICATORIA.

gerent. Si autem Ethnici, quibus Naturæ lumen tantum illuxerat, & æquum & necessarium duxerunt, ut Juventus sua, vitiis posstergatis, ad sublime nobilissimarum virtutum fastigium duceretur; quantò magis Nobis, non tantum Naturæ, verum etiam scripturæ lumine (laus Deo!) irradiatis, incumbet, operam navare sedulam, ut Juventuti nostræ, suavissimâ Decalogi Ambrosiâ degustatâ, dulcissimum inclitarum virtutum Ethicarum Nectar proponatur, propinetur, instilletur. Præcepta enim de Morum & Virtutum studijs ab homine Christiano non sunt aliena, quippe quæ cum Decalogi Præceptionibus seu Regulis cognationem habent arctissimam; Immo sunt Jus Dei, qua-

EPISTOLA DEDICATORIA.

quatenus à rectæ rationis normâ
 non discedunt: Disciplinam enim;
 de quâ quasi concionantur; com-
 mendant; ea, quæ in sacris Para-
 neticis contractius proponuntur,
 copiosius tractant; Lumen Na-
 turæ cum Lumine Scripturæ qua-
 si copulant, nosq; de caligine,
 quâ homines luce verbi divini
 destituti obruti sunt, informant.
 Hinc ipsa ipsius Ethnicorum Phi-
 losophorum facillè Principis Ari-
 stotelis Ethica ad Nicomachum
 Filium scripta in nostris, hoc est,
 Christianis Academijs in perpe-
 tuò manent vigore. Hinc tot
 tamq; egregij Libelli Morales à
 Viris Christianæ religioni addi-
 ctissimis in communem studiosæ
 juventutis usum ex fontibus Ari-
 stotelicis hausti, divulgati sunt, &

A 4.

adhuc

EPISTOLA DEDICATORIA.

adhuc divulgantur; qui etiamnum
 in Gymnasiis illustribus, & Scho-
 lis plerisque (ut ajunt) trivialibus,
 Juventuti literarum studijs man-
 cipatae, pro moribus ejusdem re-
 ctè conformandis & confirman-
 dis, infunduntur. Quia verò Li-
 bri ejusmodi, quum sublimè quid
 sapiant, pro Exercitationibus vi-
 dentur esse conscripti, Ego mo-
 dernæ meæ professionis memor,
 capti imbecilliori eorum, qui
 hæc in Disciplinâ merè Tyrones
 se profitentur, consulere satagens,
 præsens hoc Tyrocinium Ethic-
 um, cum ex ipsò totius mundi
 miraculò Aristotele, tum ex ali-
 orum Autorum probatissimorum
 Scriptis methodicâ concinnitate
 per quæstiones, juvenili ætati
 aptissimas, comportavi, varijs va-
 ria-

EPISTOLA DEDICATORIA.

riarum Virtutum & Vitiōrum exemplis admixtis, & sententijs tribus [media Virtutem ipsam, prima & ultima Extrema seu vitia repræsentant] cuilibet capiti eō sine subjectis, ut & ad Exempla & Sententias plures colligendas Tyronibus Ethices ansam præbeam. Ipsi autem opusculo Tabellā præfeci generalem, singulis verò capitibus subjunxi specialem, ut ijdem primò statim intuitu & totius operis, & singulorum capitum schesin habeant in promptu.

Vobis verò, Generosi Juvenes, Domini gratiosi, hunc exiguum tenuis Ingenij mei fœtum, suafu clarantissimorum viroꝝ Typis excusum, submissè dedico; cū, ut Generosissimi Domini Parentis vestri gratiam & favorem, quem

Aj

in

EPISTOLA DEDICATORIA.
in literarū studijs addictos ipse li-
teratissimus largissimè effundit, &
Mihi conciliem: Tùm, ut Vos in
mediò Artium & Virtutum, vobis
quasi innatarum, cursu defudantes,
recreem; Ipsiq; adeò Opusculo sub
validissimò Autoritatis & Clemē-
tiæ vestræ inclitæ clypeò adversus
Theoninos impudentissimi Momi-
dentes asylon comparem.

Munusculum igitur hoc leviden-
se submissè oblatum clementer
suscipite. Meq; gratiâ & favore ve-
strò benigniter complectimini,
cum Generosissimò Dn. Parente
vestrò divinæ protectioni fidelis-
simè commendati.

Sedini ad Viadrum ex Museo
meò. Martii. Annò reparatæ salu-
tis humanæ per Christum 1629.

Vestr: omnium Generos: submissè colens:

M. Martin. Bam bamius B. L. C.

AD

*Dn. M. MARTINUM BAMBAMIUM
P. L. Tyrociniam Ethicum edentem Accla-
mationes Amicorum, virorum
clarissimorum.*

Scribere Tunc bonis aliquid de moribz audes.
Hoc seculo! quo non aliud sceleratius illum,
Prisca fides, virtus, pietas ex quo exulat omnis,
Ultra Sauromatas, & frigida littora Zemlae,
Omnia quo morum turpi perculsa ruina,
Jusq; datur sceleri, virtutis nomina probro?
An sperare potes precium fructumq; laboris?
Audiant juvenis monita haec, docilisq; sequa-

tur

Cereus in vitium fit tibi, scelerumq; magistros
Qui tot, qui tantos, heu, fixo lumine ipestat?
Invenies, puto, vix totidem, quot littore nostro
In mare praecipiti labuntur flumina cursu,
Accedas quamvis alio sub sole calentes.

Gentes, inquiras & apud Garamantas & Indos.

Sed tamen haut opere precium fecisse negabo,
Si vel ducentem recte audiat unus & alter.

Et tibi, quae sibi met merces pulcherrima, virtus:
Praemia larga dabit, doctiq; boniq; favebunt.

Perge igitur, sacro, precor, adsit JOVA labori,

Emendare suos discat quo nostra Juventus

In melius mores, virtuti-addicta, perosa

Quae animi vitium turpes sit segnis in actus.

ad Corchedias deproperabat

Christophi: Schulterus D. & ad D. Jac. Faust.

O Seclâ! ô mores! vitij modò fertile seclum.
 Efformat mores, in pietate, probos:
 Nam se: à mala, & eueniunt bona spontè fatemur,
 Curam aduersa urgent tam fera, cura preces,
 Martis luxuries inopes (qua copia?) fecit,
 Parcere non vorat, parcere discit inops.
 Res mala si instituit, præcepta salubria pandens,
 BAMBAMI, fama laude perennis eris:
 Virtutes scit Mars, vitia in contraria currit,
 Virtutem, ex vitijs, nosse & amare iubet:
 At, Tu, virtutes, vitia & contraria monstras,
 Quæ facienda mones, quæ fugienda doces.
 Cum vitijs fugiat Mars quæ facienda monemur
 Præstemus, pia per vota, levamen erit;
 Audiat ingeminata Deus suspiria; reddat
 Ad virtutem alacres, ad vitia indociles.

Christophorus Albinus
 Ph. & Med, D.

Non cercè Compēdia sunt Dispēdia semper,
 Nec, MARTINE, carent utilitate suâ:
 Fontibus ex ipsis inprimis hausta, tenellam
 Informent pubem quæ breviorè viâ.
 Quarè nō abs re facis, hæc MORALIA Tu quod
 PRÆCEPTA evulgas, pauca, sed apta Scholis.
 Virtutem à vitijs pueri ut distinguere discant,
 Hæc fugere: Illius dulcia castra sequi.

Inter occupationes alias fundebat
 ANDR, HILTEBRANDT, Med. D.

IV.

Quid tibi subvenient, è ordo Scholastice, linguæ;
 Virtutum cultor n̄ paruer fueris?
 Quid tibi neglectâ virtute Scientia prodest,
 Integritas morum si tibi defuerit?
 Nam Schola non tantùm fari, sentireq; rectè,
 At agere hæc etiam, te schola docta docet.
 Sed queris, quid agas? Elementa hæc à Divâ sume,
 Quæ Conceptoris sedula cura dedit,
 Ex illis pulchros Virtutum collige flores,
 Ex illis purum fac tibi cor vitij:
 Semina virtutum ex illis jactato per arva
 Ingenij, ut fructus messe sequente feras.
 Ut rectè fari, sentire, agere omnia possis,
 Ut verum querens inveniasq; bonum.

Aυτοχρηστίας

Laurentius Eichstadius, Med. D.
 ac Reip. patrię Phys. Ord.

V.

Ethica scripta puer tibi quę, studiose, paravit:
 Offert Bambam̄ jam tibi docta manus
 Informant mores, virtutes, crimina monstrant;
 Quæq; sequenda Tibi, & quæ fugienda docēt.
 Hęc lege, Doctus eris, morum quoq; laude de-
 corus

Clarebis, summum sic capiesq; Bonum.

M. Adam Moeslër P. L. Illustr.
 Dicastrerj Pom. Advocat. &
 Senator Reip. veter. Sedin.

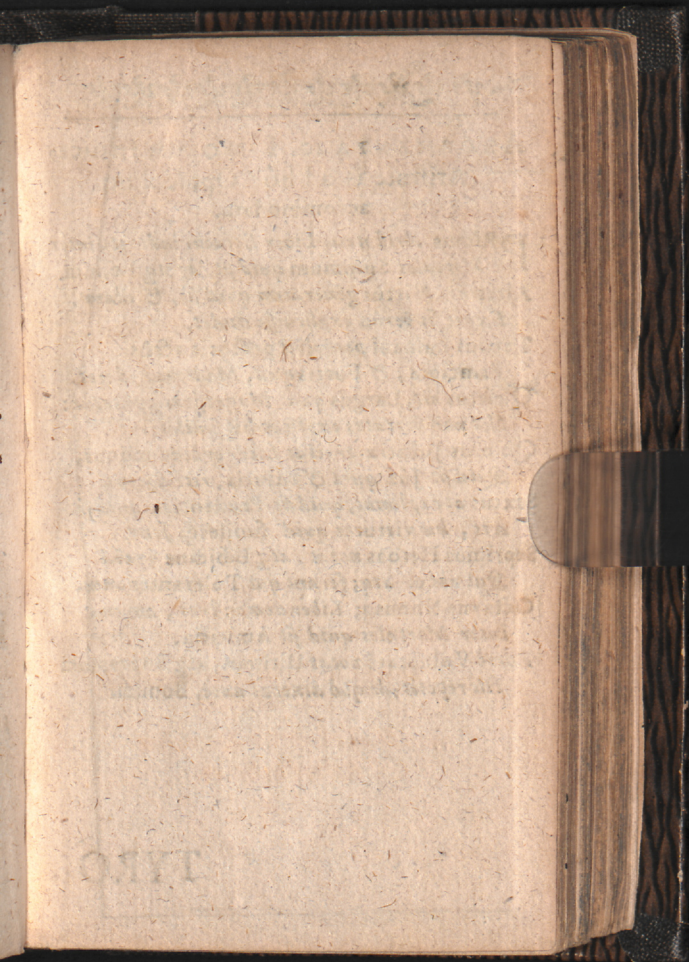
Virtutem & mores, Bambani, docta juvenis
 Commissa ut fidei discat, Amice, tue,
 Hanc praecepta doces tam doctè hoc Ethica libro,
 Possit ut hunc relegens Ethicus esse bonus.
 Artibus in reliquis ita perge juvare juventam,
 Sic Sophia atq; tuus perpetuetur honos.

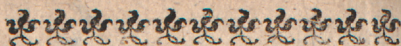
Petrus Neomarcus P. L. Illustr.
 Archidicast. Pom. Advocatus,
 & Jud. Sedia. Adessor.

Gemma quod est auro, mores hoc esse Scho-
 larum
 Artibus ex usu doctus AMICE doces.
 Namq; quod ingenium magnà valet arte, sed
 artem
 Deformat vitij, est solidæ artis iners.
 Aurum diligimus sine gemmis: sed sine verà
 Quis laudet doctum dic age laude virum?
 Ergo Scholæ libro hoc rectè prodesse videris,
 Artes virtutis laudibus arte juvans.

Collega laboribus hunc meritò ad-
 jecit calculum

M. Johannes Micralius
 Rector Scholæ Stet.

ARGUMENTA IO. LIBRORUM ETHICES
Aristotelis ad hoc Opusculum
accommodata.

- P**rimus Aristotelis Liber Ethicus inducit, inter
Mortales Summum quid sit, agatq; Bonum.
Alter ait, Virtus generatim quid sit, & illam.
Expressis Verbis explicuisse studet.
- Tertius humani pervolvitur pectoris actus
Principia; & Fortis quis, Modicusq; docet.
- Quartus ait, Largus quis, Magnificusq; putetur:
Nec non Virtutes explicat his similes.
- Quintus Justitiam tractat Liber ordine munus,
Quid sit Jus quid & Injuria, ritè docens.
- Sextus et explanat, quid sit Prudentia, quid sit
Ars, his virtutes quid similesq; sient.
- Septimus Heroas notat, atq; Libidine pravâ
Qui vacui, atq; ferant qui Toleranter onus.
- Octavus Nonusq; Liber demonstrat, amana
Inter Mortales quid sit Amicitia,
- Porrò Voluptatē notat Ultimus, atq; Supremum
Hic repetit, de quò dixerat antiè, Bonum.

TYRO.

TABELLA GENERALIS TOTIUS ETHICES.

In Ethicâ observentur	1. Definitio quo ad	[Genus.		[Fortitudo. c. 1.
] Subjectum,] Temperantia. c. 2.
] Objectum.] Liberalitas. c. 3.
] Finem duplicem.] Magnificentia. c. 4.
] Usum triplicem.] Magnanimitas. c. 5.
] Undecim] Modestia. c. 6.
] καὶ ἀν-] Mansuetudo. c. 7.
] Perfectæ, δεσποτικῆς,] Comitas. c. 8.
] quarum nimir,] Veritas. c. 9.
] Urbanitas. c. 10.
] Justitia. c. 11.	
	2. Divisio in Partem] 1. Communem, quæ agit de] Beatitudine civili c. 1.	
] Virtute in genere c. 2.				
] Principiis hū. act. c. 3.		
] 1. Morales, quæ] vel
] Una ὁμοῦ] ἀνδεσποτικῆς
] Virtus Heroica. c. 13	
] 2. Propriam, quæ agit de virtutib. in specie, quæ sunt] Imperfe-] Continentia c. 14.
] Etæ duæ] Tolerantia c. 15.
] Speculativa] duæ Simples
] quarum] tres,] Intelligentia,
] 2. Intelle-] vel] Scientia.
] Etiales, quæ] Una Composita, Sapientia
] Practica] Prudentia.
] duæ] Ars. de his omnibus c. 12.
] Usus, Amicitia.] c. 16.
] Comes, Voluptas honesta.] c. 17.

His subjiciuntur quasi Virtutum

RO.

27. JUNI 1821

A
I
A
T
C
Q
S
S
C
P

[Faint, mostly illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

2.

TYROCINIUM ETHICUM.

Prolegomena.

Quid est Ethica?

EST Prudentia, hominem bonis moribus ita informans, ut summam hac in vitâ felicitatem consequi possit.

Unde dicitur Ethica?

Dicitur Græcis ἀπὸ ἔθ' ἔθους i. e. ab assuefactione, & ἀπὸ τῶν ἠθῶν i. e. à moribus, teste Aristotele l. 2. c. 1: quia virtutum habitus assuefactione in animis parantur. Latinis dicitur Philosophia moralis.

Ad quam partem Philosophiæ spectat Ethica?

Ad Practicam: quia in praxi & virtutum exercitiò consistit.

B

Qualis

Qualis est Pars Philosophiæ
practicæ?

Est pars communis: *quia principia
& fundamenta universæ Philosophiæ mo-
ralis tradit, & in genere monstrat, quod-
nam sit officium Viri Boni, cujuscunq; vi-
ta generis & status etiam fuerit.*

Quid ad partem propriam relegas?

Politicam & Oeconomicam.

Ethicæ natura in quibus consistit?

*In tribus: in Genere, Subjecto, &
Fine.*

Quodnam est Genus Ethicæ?

*Est Prudentia: quia Ethica habitus est
practicus.*

Cur est habitus?

*Quia usu & exercitatione crebrâ cum
reliquis disciplinâ acquiritur.*

Nonne Ethica inest naturâ?

*Non: siquidem omnes naturâ procli-
ves sumus à labore ad libidinem, teste Co-
nicô.*

Cur

PROLEGOMENA. 3.

Cur est habitus practicus ?

Quia non propter nudam virtutum cognitionem, sed propter earundem actionem, Ethica proponitur & addiscitur.

Quodnam est subjectum Ethices ?

Est Homo, quatenus bonis moribus informandus.

Quomodo hoc loco sumitur subjectum ?

Sumitur communiter pro objecto; alias proprie loquendo subjectum & objectum differunt.

Quomodo differunt ?

Subjectum est id, cui res inhaeret; Objectum circa quod res versatur † Sic subjectum Ethicae proprie est Mens, quia in ea haeret: Objectum vero est Homo, quia circa eum, quatenus bonis moribus informari debet, Ethica occupatur.

Cur Ethica dicitur informare hominum mores ?

*Quia mores & actiones hominum opus
B 2 habent*

4 PROLEGOMENA.

*habent institutione Ethicâ ad sui emenda-
tionem, cum naturâ depravata sint, ac
subinde ab honesto exorbitent.*

Cur addis: quatenus?

*Quia hic intelligitur Subjecti Formale,
seu modus considerandi, qui amplitudinem
subjecti restringit, & certæ discipline ad-
equat.*

Hoc clarius explica?

*In omni subjecto duo attenduntur:
Materiale, seu res considerata, & Forma-
le, seu modus considerandi. Subjectum
Materiale disciplinas confundit: Forma-
le easdem distinguit. hoc est, Materiali
subjecto plures discipline conveniunt, For-
mali v. omnes discrepant.*

Declara rem exemplò?

*Materiale subjecti in Ethicâ est homo,
circa quem etiam plures discipline ver-
santur; Formale vero exprimitur per phra-
sin: quatenus bonis moribus informan-
das: Et sic Homo consideratus ad nullam
aliam*

PROLEGOMEN A. S

aliam disciplinam, præterquam ad solam
Ethicam refertur: quia reliquæ discipli-
næ singule suò modò Hominem considerant.

Quam habet hæc distinctio utilitatem?

Eam, quò illà multis strophis sophisti-
cis occurrere possimus. † Ut si quis diceret:
Physicam non esse distinctam ab Ethica, eò
quod utraq; disciplina circa Hominem ver-
sentur: rectè respondemus, Hominem qui-
dem utriusq; subjectum esse materiale; sed
formale seu modum considerandi differre:
quia Physica considerat Hominem, quatenus
est corpus naturale; Ethica v., quatenus
bonis moribus informandus.

Quid sunt mores?

Mores sunt Actiones humana certò
modo formate.

Quis est Finis Ethicæ?

Finis internus est, Hominem virtutibus
informare. Externus est Summum
Bonum, seu εὐδαιμονία, qua in societate
humanâ honestè, & juxta virtutem pro-

B 3

posse

8 PROLEGOMENA,
*posse vitam instituiamus. Philosoph. l. 1.
Eth. c. 1, & 2.*

Quæ est Utilitas Ethicæ?

1. *Facit, ut seipsum Homo noscat.*
2. *Ostendit, qualem se erga alios in vitâ privatâ & publicâ præbeat.*
3. *Fontes & primas demonstrationes juris aperit, juxta illud. Ubi definit Ethicus, ibi incipit jurisconsultus.*

Quæ sunt Partes Ethicæ?

Sunt due: Communis, & Propria.

Quid est Pars Communis?

Est, quæ de Beatitudine civili, de Virtute morali in genere, & de Principijs humanarum actionum agit.

Quid est pars propria?

Est, qua de Virtute in specie agit.

Redige prolegomena in Tabellam.

Circæ definitionem Ethicæ notentur	}	1. Etymologia Nominis	} ^{1705.} } ^{1705.}
		2. Genus definitionis, prudentia	
		3. Subjectum, Homo.	
		4. Objectum, Mores.	
		5. Finis	} ^{internus} } ^{externus,}
		6. Usus triplex.	

PARS

PARS COMMUNIS.

CAPUT. I.

DE SUMMO HOMINIS BONO.

(Aristoteles l. 1. Ethicorum ad Nicomachum.)

Qua methodo tractas Ethicam?

Alytica: quia Ethica est à numero
disciplinarum practicarum, quas au-
spicamur à Fine, qui in actionibus rationem
principij habet. (πᾶσα τέχνη ἢ πᾶσι μὲν,
Ἰοδ. Philof. l. 1. c. 1.)

Quis est Finis Ethices?

Est Summum Hominis Bonum, scilicet
Beatitudo, qualis scilicet in hominem in hac
vitâ cadere potest.

Quid est Summum Bonum?

Est Actio animi rationalis, secundum
virtutem optimam et perfectissimam in vi-
tâ perfectâ. † Definit. Aristot. εὐδαιμονία
ἔστιν ἐνέργεια ψυχῆς λογικῆς κατ' ἀρε-
τὴν ἀρίστην ἢ τελειοτάτην ἐν βίῳ τελείῳ
l. 1. c. 7. B 4 Bonum

8 CAP. I. DE SUM. HOM. BONO.

Bonum quomodo dicitur Græcè?

Dicitur ἀγαθόν, ὁπὸς ἔσ' ἀγείν, à du-
cendo; quod scil. excitet & ducat nos ad
sui expeditionem.

Bonum illud cur dicitur Summum?

Quia non est ab eò ad melius seu superius
progressus. † Est enim supremum, in quò
humanus appetitus acquiescit.

Cur dicitur: Secundum virtutem optimam
& perfectissimam?

Quia Felicitas, cuius fundamentum est
virtus, in summò gradu constituta, actio est
optima & perfectissima.

Cur dicitur: in vitâ perfectâ?

Quia Actio illa requirit eam confirma-
tum atatis mature iudicium, tum tempo-
ris diuturnitatem.

Sed nemo potest dici in vitâ
Perfectus.

Distingue inter perfectitudinem Theo-
logicam & Philosophicam: non illa sed
hâc homo dicitur perfectus.

Tamen

CAP. I. DE SUM. HOM. BONO. 9

Tamen Solon dicit, quod nemo ante obitum sit beatus.

Solonis sententia tolerari non potest: quia Summum bonum est: operatio animæ in viventem, non in mortuum cadens.

Si Summum Bonum cadit in hominem, cadit ne etiam in juvenem?

Cadit quidem in Juvenem, sed in talem, qui secundum præscriptum rectæ rationis affectus novit componere. (διαφέρει δὲ εἶδὲν νεῦν τὴν ἰλιλίαν: Ἐ. c. Phil. l. i. c. 3.)

Consistitne S. Bonum in voluptate?

Non: *quia voluptas hominem plerumque reddit deteriolem; tum etiam brutis est communis. (ἰο μὲν πολλοὶ δὲ Φοβηκώτατα τὴν ἰδονὴν: Philos. l. i. c. 5.)*

Ecquid igitur planè abest à voluptate?

Non: *sed aliquid habet commercij cum eâ, honestâ scil. & licitâ: quod enim summum est, omnia in se complectitur.*

10 CAP. I. DE SUM. HOM. BONO.

Consistitne S. Bonum in divitijs?

Non: cum, quia earum maximus datur abusus: tunc, quia divitiae non per se, sed propter aliud expetuntur. (ὁ δὲ χριστιανιστὴς βιάσθαι τὴν ψυχὴν. Philos. l. 1. c. 5.)

Quæ est causa Summi Boni?

Remota DEus est: Proxima virtus: Utraq; ad consequendum summum Bonum concurrat: † neq; enim sine Dei beneficiò, neq; citra virtutis exercitium felicitatis usus & possessio cuiquam conceditur.

Quodnam est Subjectum Summi Boni?

Est Animus Hominis: † de eò enim eatenus in Ethica agitur, quatenus est virtutis & felicitatis subjectum.

Quæ sunt conditiones, quibus Summum Bonum internoscitur?

1. Per se, & non per aliud expeti.
2. Se ipsò esse contentum nec alio indigum.
3. Esse perfectissimum, quia hominem reddit perfectum.

4. Esse

CAP. I. DE SUM. HOM. BONO. 11

4. *Esse in omni actione ultimum. Hinc recte Finis omnium actionum statuitur Summum Bonum.*

Da Sententias.

1. *Beatus esse sine virtute nemo potest. Cic de Nat. DEorum.*
2. *Beatitudo vera non est, de cujus aternitate dubitatur. August. l. 2. de ar. Dei.*
3. *Beata vita consistit in altitudine Sapientia, suavitate conscientia, & virtutis sublimitate. Ambr.*

Redige præcipua hujus cap. membra in Tabellam.

1. *Subjectum, Animus Hominis.*

Circa Beatitudinem notetur 2. *Causa* { *Remota, DEus. Proxima, Virtus,*

3. *Conditiones quatuor.*

CAPUT. II.

DE VIRTUTE IN GENERE.

(*Aristot. l. 2. Ethicorum ad Nicom.*)

Quid est virtus?

Virtus est habitus electivus in mediocri-
B 6 tate

tate consistens quoad nos ratione determinata, ut vir prudens eam definit. t.
 Def. Arist. ἡ Αρετὴ ἐστὶν ἕξις προαιρετικὴ ἐν μεσότητι ἕκαστῃ πρὸς ἡμᾶς ὡρισμένη λόγῳ, καὶ ὡς ἀνὸς Φρόνιμου ὁρίσεται. c. 6.

Unde dicitur Virtus ?

Dicitur vel à viro, ut qua in viris sit conspectior, quam in fœminis, teste Cic. 2. Tusc. quest. vel à vi quod animi sit vis: vel à virendo,

Quomodo dicitur Græcè ?

Græcè dicitur Αρετὴ, q. ἀρετὴ ἀβ ἀρεῶν: quod nulla actio à virtute denominari debeat, nisi qua ἐκ προαιρέσεως à nobis fiat.

Cur dicitur Habitus electivus ?

Habitus dicitur, quia non innascitur, sed usu acquiritur: Electivus v. dicitur ille habitus, quia fit cum libertate & consultatione, qua in voluntate, tanquam virtutum subiectis, sedem habent.

Cur

Cur virtus dicitur consistere in mediocritate?

Quia virtus consistit in mediō inter Excessum & Defectum, quæ mediocritati, tanquam duo Extrema, opponuntur.

Quid dicitur Extremum?

Quod à Mediō dupliciter exorbitat; in excessu nimirum & defectu. † Sic extrema Fortitudinis sunt Audacia & Timiditas; hæc in defectu, illa in excessu.

Cur dicitur in Definitione, Quoad nos?

Quia respectu nostri virtus neq; mediū excedit, neq; ab eodem deficit.

Cur dicitur: ut vir prudens eam definit?

Quia non nisi vir prudens deprehendit medium, longō usu edoctus, quid singulis personis & circumstantiis conveniat.

Quomodo consequimur Medium?

1. Fugiendo illud extremum, quod mediō maximè repugnat.

B 7

2. Absti-

14 CAP. II. DE VIRTUTE.

2. *Abstinendo ab illò vitiò, ad quod naturà maximè inclinamus.*
3. *Seriò nobis cavendo à voluptate, quæ nobis in omnibus rebus sit suspecta.*

Quæ sunt causæ virtutis?

Sunt Actiones creberrime, quia virtus assidua exercitationis beneficiò acquiritur. † quare & vir bonus in desinenter virtuti sit deditus.

Quotuplices sunt virtutes?

Duplices, Morales & Intellectuales?

Quæ sunt Morales?

Quæ in regendis actionibus maximè externis animæ tum irascentis, tum concupiscentis versantur.

Morales virtutes unde oriuntur?

Ex more & consuetudine, unde etiam nomen habent.

Quot sunt virtutes morales?

Sunt undecim: Fortitudo; Temperantia; Liberalitas; Magnificencia; Magna-

IN GENERE.

15

Magnanimitas : Modestia : Mansuetudo :
Comitas : Veritas : Urbanitas : Justitia.

Quæ sunt requisita exercendæ
virtutis ?

- Sunt 4. 1. Ut sciens quis agat.
2. Ut captô consiliô agat.
3. Ut consiliô propter hac ipsa captô agat.
4. Ut firmô animi proposito & constanter
agat.

Quæ sunt virtutes intellectuales ?

De ijs agetur suô locô, cap. nim. 11. par-
tis propria.

Da sententias.

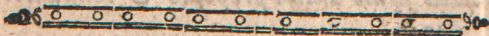
1. Nulla possessio, nulla vis auri & argen-
ti pluri, quàm virtus estimanda est.
Cic. parad. 6. & Sen. in Epist.
2. Homo est generosissimus, non qui claritate
nascendi, sed qui virtute maximè excellit.
Quintil. l. 5. c. 11.
3. Adcò gratiosa est virtus, ut infitum sit ma-
lis probare meliora. Seneca.

Redige

16 CAP. III. DE PRINCIPIIS

Redige præcipua membra in Tabellam.

- Circa virtutē confidit:
{	1. Etymon.	{	Efficiens, Actiones creberrime.	{	Excessū
	2. Causæ		Formalis, mediocrit. inter		Defectū.
	3. Extremum ipsum.				
	4. Divisio in	{	Morales undecim.		
			Intellectuales quinq.		
5. Requisita quatuor.					

CAPUT. III.

DE PRINCIPIIS HUMANA-
RUM ACTIONUM.

(Arist. l. 3 Ethicorum ad Nicom.)

Cur agitur in Ethicis de Principijs huma-
narum actionum?

Quia sunt velut Adjuncta earundem,
quibus vel laudem vel vituperium ad-
ferunt: laudem, si virtus; vituperium, si
vitium inde creatur.

Quot sunt Principia humanarum actionum?

Sunt sex: Ἀνάσσεια Invitum; Ἐγκόσσεια

Spon-

HUMANARUM ACTIONUM. 17

Spontaneum: μίχρον Mixtum: μεθάρρεσις
Electio: βάλεισις Consultatio: βάλησις
Voluntas seu Volitio.

Quid est Invitum?

Est, quod quis vel vi coactus, vel per ignorantiam admittit.

Quot modis dicitur Invitum;

Duobus. 1. Per vim. 2. Per Ignorantiam.

Quid est Invitum per vim?

Est factum violentum, cujus principium est extra agentem, i. e. ubi agens aut patiens nihil adfert adiumenti. † Ut: Si navis vi ventorum ad scopulos allidat. Græcè dicitur τὸ βίαιον.

Quid est Invitum per ignorantiam?

Est factum, quod quis non solum ignorans, sed etiam ex ignorantia circumstantiarum agit, & cujus post actionem agentem pœnitet. Græcè dicitur ἀνέσιον διὰ τῆν ἀγνοίαν.

Ergo

18 CAP. III. DE PRINCIPIIIS

Ergo non est idem, per ignorantiam
quempiam, & ignorantem
agere?

*Non est idem. Per ignorantiam enim
agit, qui unam atq; alteram circumstantiam
ignorat ejus, quod agit, & veniam me-
retur. Ignorans verò agit, qui
vel perturbatione vel malitiâ aliquâ mo-
tus id, quod agit, ignorat, nec veniam
meretur.*

Declara utrumq; exemplo.

*Si quis vigil nocturnum filium pro hoste
patriæ occiderit, per ignorantiam agit, ve-
niamq; meretur. Si verò quis ex ebrie-
tate vel iracundiâ eadem committit, igno-
rans agit, & veniam minimè meretur.*

Quotuplex est Ignorantia?

Est duplex: Juris & Facti.

Quid est Ignorantia Juris?

*Est, quando delinquitur in eò, quod om-
nibus debet esse manifestum: nec excusat,
quia versatur circa universale. † Ut: si quis
alteri equum auferret, accusatus verò in-
ferret,*

ferret, sibi ignotum fuisse, quod equum auferre esset prohibitum.

Quid est Ignorantia facti?

Est, quando delinquitur in unâ atq; alterâ circumstantiâ singulari: & excusat, quia circa singulare versatur. † Ut, si fidelis Præceptor petulantem discipulum castigaret, & ille sub castigatione incideret in morbum caducum.

Quot sunt circumstantiæ in quavis actione attendendæ?

Septem: 1. Quis, ipse agens. 2. Quid, ipse actus. 3. Circa quid, objectum seu materia. 4. In quô, scil. locô & tempore. 5. Quô, scil. instrumentô. 6. Cujus gratiâ, seu quô sine. 7. Quomodo, sensim seu vehementer.

Daturne harum circumstantiarum ignoratio?

Datur omnium ignoratio, exceptâ primâ, qua si ignoretur, agens seipsum ignoraret, quod absurdissimum est, & non nisi in insanum cadit.

Quid

Quid est Spontaneum?

Est, *cujus principium est in ipsò agente, sciente singula, in quibus actio: estq; cum $\omega\epsilon\gamma\alpha\pi\epsilon\sigma\epsilon\iota$ conjunctum. † Ut: si quis consultò hominem occidat, sponte fecisse dicitur. Huc etiam spectant, quæ irâ & vindictâ cupiditate fiunt.*

Quæ sunt actiones mixtæ?

Sunt, *quæ fiunt metu maiorum. † Ut: si tempore seditionis Magistratus per publicum currit, ut cives compeſcat: item, si salutis reipubl. causâ in tumultu hominem internecioni det: actiones sunt mixtæ; prior tamen laudem, posterior vituperium meretur.*

Cur ejusmodi actiones dicuntur mixtæ?

Quia existunt ex Spontaneò & Invitò: magis tamen spontaneæ dicuntur.

Quid est Electio?

Est facultas ex consultatione orta, quâ bonum ab intellectu monstratum eligimus. †
Aristoteli

HUMANARUM ACTIONUM. 21

Aristoteli dicitur Spontaneum prius delibe-
ratum. (Electio autem est hōc locō medio-
rum tantum, non finis.)

Quid est Consultatio?

Est diligens mediorum investigatio, per
qua in agendo ad finem propositum per-
venitur.

Quæ cadunt sub consultationem?

1. Τὸ πρᾶξις, agenda, qua in nostra sunt
potestate. † Ut sunt: res Ethica, Politica,
Oeconomica. 2. Contingentia, qua aliter se
habere possunt 3. Qua habent se, tanquā
media ad finem consequendum. † Sic stu-
diosi consultabunt, quibus mediis solidam
eruditionem facile consequantur.

Quid est voluntas?

Est spontaneus boni cum ratione appetitus.

Quodnam est objectum voluntatis?

Est τὸ Bonum, vel reverà tale, vel
apparens: Illud voluntas viri boni pro ob-
jectū habet; hoc voluntas viri mali.

Unde

Unde excitatur voluntas?

Principaliter ex se ipsâ: minus principaliter ab intellectu. † Is enim rapit voluntatem ad amplectendum illud Bonum; penes voluntatem autem est, num velit intellectum sequi, nec ne.

Da Sententias.

1. *Beluae & pueri consilij non sunt participes, nec electionis. Arist. 3. Eth. c. 2.*
2. *Consilio grassandum ubi vires nihil juvant. Livius d. 1. l. 10.*
3. *Dissentientibus opinionibus & voluntatibus sunt diversa opera. Anon.*

Redige præcipua hujus capituli membra in Tabellam.

	Inbitum per	{	vim	}	juris.
		{	ignorantiam	}	facti.
	Spontaneum.				
Principia humana: actionum sunt 6.	Mixtum ex	{	Spontaneò.		
		{	Inbitò.		
	Electio.			{	Agenda.
	Consultatio, circa			{	Contingentia.
				{	Media.
	Volitio, cujus objectum est Bonum			{	verum.
				{	apparès.
					FARS

PARS PROPRIA.

CAPUT. I.
DE FORTITUDINE.

Quid est Fortitudo?

Fortitudo est virtus, circa metum & fiducia mediocritatem servans. † *Defin. Arist. Αὐθραία θέν μεσότης πρὸ φόβου & θάρρους. l. 3. c. 6.*

Unde dicitur Fortitudo?

Dicitur à ferendo, labores scil. & pericula.

Quomodo dicitur Gracè?

Gracè dicitur Αὐθραία, διὰ τὸ ἀνδρῶν, à viro; quia viri maximè est propria.

Unde sumitur definitio?

Ab objecto. Versatur autem fortitudo circa ea, quae metum, & ea, quae confidentiam pariunt. † *Quorum illa Gracè dicuntur Φόβου, hæc τάρρους.*

Metum

24. CAP. I. DE FORTITUDINE.

Metum parientia quotuplicia sunt?

Duplicia: quaedam sunt ὑπερ ἀνθρώπων, seu supra hominum vires: quaedam κατ' ἀνθρώπων, seu secundum hominum vires.

Quæ sunt supra hominum vires?

*Sunt, quæ hominem, licet aliàs animo-
fissimum, attonitum reddunt, ideog, in ijs
fortitudin nullus est locus. † Ejusmodi sunt
fulmina, prodigia, &c.*

Quæ sunt metum parientia secundum
hominem?

*Sunt, quæ ab homine magnò animò pos-
sunt sustineri. † Ut sunt: pericula, exsilia,
supplicia.*

Quotuplicia sunt confidentiam pa-
rientia?

*Sunt equè duplicia: quaedam supra ho-
minum vires; Ut: auxilia divina: quæ-
dam secundum hominum vires, quorum
alia majorem, alia minorem parium
confidentiam.*

Quæ

CAP. I. DE FORTITUDINE. 25

Quæ sunt officia viri fortis?

- Sit 1. Imperterritus, sed tamen ut homo.
2. Pericula soliq̄ honestatis gratiâ suscipiat.
3. Eadem decēter ferat.

Licetne fortem in pugnâ fugere?

Licet, si recta ratio & præsens periculum jubeat. † Si enim damnum accideret Reip: ex Fortis morte, vitam servet: Qui (enim) fugit, ad pugnas ille redire potest: Sin vero damnum ex Fortis fugâ existeret Reip:, præstat cum mori, quàm fugere.

Ecquid ergò mortem bellicam Fortitudo respicit?

Maximè respicit: Mors enim bellica suscipitur pro defensione Patriæ, religionis, parentum, pro lege & grege, ideòq; honestissima & pulcherrima, fortunemq; re- dolet.

Suntne Av^oχείpes viri fortes dicendi?

Non: quia
tur, sed potest

ferunt, in eò, quòd molestias ferre non possunt. † Ut enim majus malum effugiant, sibi metipsis mortem adsciscunt.

Quotuplex est Fortitudo?

Duplex: Vera & Apparens.

Quid est Fortitudo vera?

Est, quæ solam respicit Honestatem, nec propter prædam suscipitur, sed recte: semper rationi obsequitur, & causæ bonitate nitens constâtissima est. † Diciturq; Aristoteli. Ἀνδρεία. πολεμικὴ, seu Fortitudo bellica.

Quid est Fortitudo apparens?

Est, quæ quis apparente & speciosò nomine ad pericula impellitur.

Quot sunt ejus species?

Sunt quinq; Politica, Militaris, Iracunda, Fiduciaria, Inscia.

Quid est Fortitudo politica?

Est, quam loco à civibus in propugnando, & in ignominia.

Quid

CAP. I. DE FORTITUDINE. 27

Quid est Fortitudo Militaris?

Est, quæ milites (veteranos cum primis) ob experientiam, & spem prædæ facit animosos & intrepidos.

Quid est Fortitudo Iracunda?

Est, quæ ex irâ, odiô, & vindictæ cupiditate sine certâ consiliô proficiscitur.

quid est Fortitudo Fiduciaria?

Est promittitudo temeraria subeundi labores & pericula, à spe præsidij orta.

Quid est Fortitudo inscia?

Est, quæ pugnat ex ignorantia periculi, donec tandem adversis viribus impar, fugam arripiat.

Quæ sunt extrema Fortitudinis?

Sunt in Excessu Audacia: in Defectu Timiditas.

Quid est Audacia?

Est præceps animi impetus sine ratione hominem ad pericula impellens. Græcè *ἄσους*. Sic Ser: Cæpio Consul R. contra Cymbros in Italiam irruentes temerè

28 CAP. I. DE FORTITUDINE.

merè pugnans octoginta millia militum amisse. Liv. lib. 7.

Quid est Timiditas?

Est tale vitium, quò in confidendo deficiamus, & ea metuimus, quæ metuenda non essent. Gracè Indica. † Sic Pisander etiam anxius erat, ne suam ipsius animam alicubi videret, quæ se vivum reliquisset. Inde Adag. Timidior Pisandro. Erasm.

Da exemplum Fortitudinis?

Exemplum vere fortitudinis exhibet David, Goliathum immensi roboris Gigantem prosternens, ut patriam ab hostibus Philistæis liberaret. 1 Reg. 17. v 49.

Da sententias.

1. Perniciosa est Audacia, si vires non superpetant Spiritibus. Erasm. in Apob.
2. Æquus animus est optimum ærumnæ condimentum. Plaut. in Rud.
3. Omnis animi debilitati, humilis, & fra. Et timiditas servitus est. Cic. Parad. 6.

Redige

CAP. II. DE TEMPERANTIA. 29

Redige præcipua hujus capituli mem-
bra in Tabellam.

Circa Fortitudinem consid:

1.	Etymol.	}	Latina.		
			Græca.		
	2.	Objectum, τι	}	φοβος.	
				περὶ δειλίας	
3.	Divisio, in	}	veram.	}	Politica.
			apparentem, qua		Militaris.
4.	Extrema in	}	Eccessu Audacia.	}	Iracunda.
			Defectu Timiditas.		Fiduciarie.
					Inscia.

CAPUT II.

DE TEMPERANTIA.

Quid est Temperantia?

Temperantia est virtus, mediocritatem
circa voluptates servans. † Desinit.
Arist. Σωφροσύνη ἐστὶν μεσότης τῆς ἡδονῆς,
καὶ λύπης. l. 3. c. 10.

Unde dicitur Temperantia?

A Temperando, quod voluptates corpo-

C 3 ris,

ris, non quidem omnes, sed eas, quæ gustu & tactu percipiuntur, moderetur.

Quomodo dicitur Græcè?

Græcè dicitur Σωφροσύνη, quasi σώ-
ζου τῆς Φρόνησις, id est, servans sapi-
entiam, teste Arist. l. 6. c. 5. † Socrates di-
ctam putat q. σωτηρίαν τῆς Φροσύσεως:
conservatricem sapientiae; & addit: impos-
sibile esse, ut sit prudentia apud eos, qui
bis quotidie saturi fiunt.

Quodnam est objectum Temperantiae?

Est voluptas, & quidem ea, quæ potissimum in gustu & tactu consistit.

In utrô autem magis consistit?

In tactu: quia tactus plenior voluptatum est fructio, quam gustus. † Gustus enim in exigua corporis est parte, nempe in lingua: tactus verò per totum corpus diffunditur.

Estne dolor objectum Temperantiae?

Est saltem objectum per Accidens, quatenus

CAP. II. DE TEMPERANTIA. 31

tenuis ex nimio voluptatum desiderio, vel
illarum privatione oritur.

Quæ sunt effectus Temperantiæ?

In Corpore sunt sanitas & pulcritudo: In Animò, conservatio ingenij judicij, memoria, alacritas ad exercendas virtutes.

Quæ sunt extrema Temperantiæ?

Sunt in excessu Intemperantiæ: In defectu Stupiditas.

Quid est Intemperantiæ?

Est vitium frequentissimum, in appetitu concupiscendi modum excedens. Græcè Ακολασία. † Sic Balearium Incola unam mulierem à prædonibus captam tribus aut quatuor viris libidinis causa redimebant. Diod. l. 5. c. 6.

Quid est Stupiditas?

Est vitium rarissimum, omnes etiam necessarias honestasq; voluptates spernens. Græcè ἀναισθησία. † Sic Origenes ad vitandam venerem se ipse castravit.

C 4

Quot

32 CAP. II. DE TEMPERANTIA.

Quot sunt Species Temperantia?

Sunt Tres: Abstinentia: Sobrietas:
Castitas.

Quid est Abstinentia?

Est virtus, mediocritatem in esculentis
servans. Grac. ἀπόχρησις.

Quæ sunt ejus extrema?

Sunt, in excessu Voracitas: In defectu
nimia à vicò abstinentia.

Quid est Sobrietas?

Est virtus, mediocritatem in poculen-
ti servans. Grac. Νήψις.

Quæ sunt ejus Extrema?

Sunt in Excessu Ebrietas, vitium fre-
quentissimum, Helluonibus hodiè virtus:
In Defectu nimia potùs averfatio, vitium
rarissimum, imò pro vitio non habendum.

quid est Castitas?

Est virtus, mediocritatem circa res ve-
neras, easq; licitas tenens. Grac. Ἀγνοησις:
Obiectum ejus est Venus.

quæ

CAP. II. DE TEMPERANTIA. 33

quæ sunt ejus extrema?

Sunt in Excessu libido, seu scortatio. †
Sic Cambyses propriam sororem stupravit.
In Defectu affectata omnis veneris aver-
satio. † Sic Diogenes castitatis causâ o-
mnes feminas de arboribus suspensas opta-
bat.

Ecquid castitas latè patet?

Maximè. Ad omnes enim in universum
status & etates se extendit. † Ideoq; o-
mnes homines lasciviam & libidinem vi-
tare debent.

Da Exemplum Temperantiæ.

Exemplum Temperantiæ exhibet Ana-
charsis: Is enim apud Ciceronem dicens;
mibi pulpamentum fames, cubile solum,
vestis Scytharum tegmen; indicat, natu-
ram parvò contentam, seq; magis fruga-
litate, quàm luxu delectari.

Da Sententias.

1. Omnium perturbationum fons est In-
temperantia, Cic: 4. Tuscul. 9.

O S

2. Tempe-

34 CAP. II. DE TEMPERANTIA.

2. Temperantia animis pacem adfert, & eos quasi concordia quâdam placat ac lenit. Cic. 1. de finib.
3. Non est summa felicitatis nostra in carne ponenda, Seneca Epist. 75.

Redige præcipua hujus capituli membra in Tabellam.

Circum Temperantiam observi:	1. Etymol.	}	Latina.
			Græca.
	2. Objectum voluptas in	}	Gustu.
			Tactu.
	3. Effectus, in	}	Corpore, Sanitas.
animo, Agilitas, &c.			
4. Extrema, in	}	Exc. Intemp.	
		Def. Stupiditas.	
5. Species	}	1. Abstinencia.	
		2. Sobrietas.	
		3. Castitas.	

CAPUT. III.
DE LIBERALITATE.
(Aristoteles l. 4. Ethicorum.)

Quid

CAP. III. DE LIBERALITATE. 35

quid est Liberalitas?

Est virtus in erogandis pecuniis parvis
mediocritatē servans. † *Definit. Aristot.*

Ελευθεριώτης ἐστὶ μεσότης πρὸς τὰ χρή-
ματα. l. 4. c. 1.

Unde dicitur Liberalitas?

*Vel à voce Liber, quòd homine liberò
sit digna. Vel à Liberando, quod benefi-
cia à liberali profecta alios à necessitate
liberent.*

quodnam est objectum Liberali-
tatis?

*Objectum sunt opes parvæ seu medio-
cres, circa quas ratione usus & possessionis
versatur Liberalis. † Usus tamen possessio-
ni prestat.*

Viri Liberalis officium in quibus
consistit?

*In duobus: 1. In Dando. 2. In Acci-
piendo.*

In utrò magis consistit?

*In dando magis: 1. Quia virtus magis
C 6 in actio-*

36 CAP. III. DE LIBERALITATE.
in actione quàm passione, consistit. 2. Quia
usus pecuniarum in erogando magis, quàm
in accipiendo cernitur.

Quæ sunt observanda viro liberali
in dando?

Tria. 1. Finis, qui sit non nisi honoris
& favoris conciliatio. 2. Modus, ut ni-
mirum dignis; ut pro modò facultatum;
ut accipienti proficuum; & ubi honestum
& Tempus sit, detur. 3. Actus seu vo-
luntas dantis, qua sit propensa, prompta &
hilaris. Hilarem enim datorem amat
DEUS.

Quæ sunt observanda viro Liberali
in Accipiendo?

Quatuor. 1. Non per fas & nefas ac-
quirat, ne avarus habeatur. 2. Non sit
importunus petendo, sed libentiùs det,
quam accipiat. 3. De suis tantum bene-
faciat. 4. Sanctis rationibus facultates
suas augere studeat.

quomodo æstimanda est Liberalitas?

Non ex donorum quantitate, sed ex
animâ

CAP. III. DE LIBERALITATE. 37

animò & facultatibus ipsius dantis. † Sic
& pauperes possunt esse liberales, etsi dona
eorum non videntur ponderosa.

Ecquid vir liberalis facillè ditescit?

Non facillè, quia per se non magni a-
ffimat pecuniam, sed tantum, ut illà aliis
benefacere possit.

quæ sunt Extrema Liberalitatis?

Sunt in Excessu Prodigalitas: Gr. ἀσώβια.
in Defectu Avaritia. Gr. ἀνελευτερία.

quid est Prodigalitas?

Est vitium, quò in dando modum ex-
cedimus, non habità ratione circumstantia-
rum circa dandum observandarum. † Sic
Glaucus, alendis equis facultates suas ex-
hauriebat. Erasm. in Adag.

quid est Avaritia?

Est vitium, quò in accipiendo modum
excedimus; non habità ratione justitiæ aut
æquitatis. Dicitur ab aurò & avendo. †
Sic Simonides Poëta, nemini ob auri famem
benefaciebat. Plutarch.

C 7

quid.

quid sequitur Prodigalitatem?

Paupertas: quia fieri non potest, ut privatus homo semper habeat, unde det, sed cogitur tandem egere. † Liberalitas enim versatur tantum circa pecunias parvas.

Estne Prodigalitas Avaritiâ melior?

Est sane: 1. Quia facilius ex prodigô, quàm ex avarô liberalis fieri potest. 2. Quia prodigus non ex malitiâ, sicut avarus; sed stultitiâ errat. 3. Quia prodigus suis opibus multos alios juvat: avarus autem neq; sibi neq; aliâ benefacit.

Diciturne Avaritia rectè vitium insanabile?

Immò dicitur: quia Avaritia vel omninò sanari non potest, vel difficulter. Tum eò viriò ut plurimum senes laborant, qui moribus suis vix mutant. Præterea naturâ homines sunt ad avaritiam proclives.

Da Exemplum Liberalitatis?

Exemplum ejusmodi exhibet Cimon Atheniensis Miltiadis filius, quem semper perdissequus cum nummis est secutus, ut, si
quis

CAP. III. DE LIBERALITATE. 39

quis opis ejus indigeret, haberet, quod statim daret, ne differendo videretur negare.

Æmil. Prob.

Da Sententias.

1. Homini, quantumvis questuosus sit, si tamen est sumtuosus, nihil superest. Plin.
2. Ea Liberalitas est probanda, que sine periculô existimationis est. Cic. 4. Act. in Verrem.
3. Avaritia fidem, probitatem, ceterasq; bonas artes subvertit. Salust.

Redige præcipua hujus capituli membra in Tabellam.

Circa Liberalitatem notantur,	1.	Etymol: à Liberando.	}	dando.
		2. Objectum, Opes.		
	3.	Viri Liber: Offic. in	} Exc. Prodigal.	
		4. Extrema in		} Def. Avaritia.

CAPUT.

CAPUT. IV.

DE MAGNIFICENTIA.

Quid est Magnificentia?

Est virtus, in erogandis pecuniis magnis mediocritatem servans. † Def. Arist. ἡ μεγαλοπρέπεια ἴσῃ δαπάνῃ ἐν μεγάλῃ πρέψει. l. 4. c. 2.

Unde dicitur Magnificentia?

A magnificiando: ideoq; Magnificus non tam dicitur is, qui in summò honoris gradu est constitutus, quàm qui magna potest sumptibus prestare.

quomodo dicitur Græcè?

Dicitur Μεγαλοπρέπεια, quasi τὸ πρέπον ἐν μεγάλοις. Quod novisse debeat Magnificus, quò pacto sumtus magni decorè sint impendendi.

quodnam est objectum Magnificentia?

Objectum ejus sunt pecunia magna, Magnifi-

CAP. IV. DE MAGNIFICENTIA. 41

Magnificentia in quibus consistit?

In tribus. 1. In Personâ 2. In Operibus. 3. In Sumtibus.

qualis debet esse Magnifici persona?

Debet esse non plebea, sed Princeps; sanguine clara; in summô officio constituta; divitiis honestè partis affluens. † Meretrix ergò magnifica esse non potest, licet expendat sumtus magnos.

qualia debent esse Magnifici opera?

Opera, in qua Magnificus sumtus impendit, debent esse publica, splendida, durabilia, utilia. † Ut sunt: Tempia, Reditus ecclesiastici, Academia, Arces, Propugnacula, &c.

quales debent esse sumtus Magnifici?

Sumtus debent esse multi & magni, cum debeant fieri largiter & copiosè.

quotuplex ergò est viri Magnanimi officium?

Multiplex sanè. 1. Non ostentationis aut fastûs, sed solius honestatis gratiâ sumtq; facienda
2. Cum

42 CAP. IV. DE MAGNIFICENTIA.

2. Cum animi oblectatione sumtus impendat; legebus tamen Liberalitatis observatis.
3. Talia efficiat opera, quæ eligantiâ suâ impensas superare videantur. 4. In omnibus seipsum respiciat, & se digna ac facultatibus suis congrua faciat. &c.

Curetne etiam Magnificus res
privatas?

Maximè, & quidem magnos sumtus impendendo 1. In negotia solemniora. 2. In solemnia convivia. 3. In dona & honoraria eximia. 4. In sumtibus faciendis semper pro ratione personarum ac rerum, in quas sumtus magnos effundit, observet decorum.

quæ sunt Extrema Magnificentia?

Sunt, in Excessu Luxus, seu inepta splendoris affectatio: In Defectu Sordes, seu Parvificentia.

quid est Luxus?

Est vitium, quò modus & decorum in faciendis magnis sumtibus non observatur.
Grac.

CAP. IV. DE MAGNIFICENTIA. 43

Græc. Βαυνοία. † Sic Babylonij turrim
adificare moliebantur, cujus culmen calum
attingeret Gen. 9.

Quid est Parvificentia?

Est indecora & intemp. siva in magnis
& splendidis operibus parsimonia. Græc.
μικρογενεσία. †

Da Exemplum Magnificentia.

Exemplum Magnificentia exhibent Israē-
litæ, qui ad structuram Tabernaculi tan-
tum honorarij afferrebant, ut plus adfer-
re prohibiti sint. Item Alphonsus Hispa-
nus, Castelle Rex, quadraginta millia aureo-
rum contulit in Matbesin, ut obscurata per
conjunctas multorum Artificum operas in
lucem revocaretur.

Da Sententias.

1. Multi patrimonia sua effuderunt incoñ-
sultè largiendo. Cic. 2. off.
2. Absque sumtu Magnificentia non est.
Arist. 3. Ethic. ad Eudem.

3. Non

44 CAP. V. DE MAGNANIMITATE.

3. Non ita claudenda est res familiaris,
ut eam benignitas aperire non possit.

Redige præcipua hujus capituli membra
in Tabellam.

Circa Magnificentiam notantur.	1. Etymologia	Latina.
		Græca.
	2. Objectum, Pecun. Magna.	Persona.
		Opera, Summus.
3. Subjectum	Exc. Luxus.	
	Def. Sordes.	
4. Extrema in		

CAPIT. V.

DE MAGNANIMITATE.

Quid est Magnanimitas?

Est virtus, in magnis & debitis honoribus expetendis mediocritatem servans. Græc. μεγαλοψυχία † Defin. Arist. Μεγαλοψυχία ἐστὶ μεσότης αἰετιμῆν καὶ ἀτιμῆαν. l. 4. c. 7.

Unde

CAP. V. DE MAGNANIMITATE. 45

Unde dicitur Magnanimitas?

A magnô Animô, quasi Magnitudo animi, utpote ad quam magnus & excelsus requiritur animus, & cor Spiritus & coloris plenum.

Quodnam est Objectum Magnanimitatis?

Est honor magnus. † Cum enim Magnanimus magnis sit dignus, magnis quoque sese dignum aestimat.

Quid est Honor?

Est Bonorum externorum maximum, quod non solum hominibus, sed etiam Deo debetur.

Magnanimus in quibus virtutibus debet excellere?

In omnibus. Est enim dignus maximô honore. Maximus autem honor non nisi maximis virtutibus debetur. Tum Magnanimitas ornamentum quasi est omnium virtutum.

Officium

46. CAP. V. DE MAGNANIMITATE.

Officium Magnanimi circa quas res
versatur?

Versatur. 1. Circa Honores. 2. Circa
res tam secundas, quam aduersas.

Quotuplex est ejus offic. circa Ho-
nores?

Est quadruplex. 1. Magnos honores,
& quidem à magnis & bonis expectat. 2. Pro-
pter honores sibi delatos animò non effera-
tur. 3. Ex rebus parvis sibi honorem non
acquirat, nec vulgi plausum capiet. 4. Ne
infamiam & hominum convitia moretur,
cum ea præter meritum sibi accidere sciat.

Anne igitur vir Magnanimus injuriam
recordari debet?

Non debet; nisi sit famosa, & existima-
tionem ejus tollat aut immuat. † Con-
temptu enim fama virtus quoq; contemni-
tur. Cornel. Tacitus.

Quotuplex est Magnanimi Officium cir-
ca res secundas & aduersas?

Duplex: 1. Omnem fortunam decen-
ter ferat, & quidem ita, ne in rebus secun-
dis

CAP. V. DE MAGNANIMITATE. 47

dis animum efferat, nec in adversis eundem despondeat. † memor illius Ausonij: Cum Fortuna micat, caveto tolli: cum Fortuna tonat, caveto mergi. 2. Non tamen Fortunæ bona prorsus despiciat, sed eadem nonnihil ad magnanimitatem conferre, statuat.

Quæ sunt Extrema Magnanimitatis?

Sunt, in Excessu Fastus: in Defectu Pusillanimitas?

Quid est Fastus seu Arrogantia?

Est vitium, quò quis majores honores affectat, quàm promeritus est, resq; secundas jaçtat. Grec. Χαυρότης. † Sic Timotheus. Dux Atheniensis cum in picturâ quadã se dormiente fortunam urbes capere videret, fastuosè dixit: Hoc ego feci, non fortuna. Plutarch.

Quid est Pusillanimitas?

Est vitium, quo quis honores sibi jure debitos respuit. Grec. Μικροψυχία.

Da.

48 CAP. V. DE MAGNANIMITATE.

Da Exemplum Magnanimitatis?

Exemplum exhibet Philippus Macedo
Alex. M. Pater, qui omnes conviuiatores
patientiam victos amicos sibi reddidit, re-
gium, existimans, esse, bene facere, & ta-
men male audire. Item ipse Alexander filius,
qui puer adhuc ad currendam ludis olym-
pia stadium à Patre excitari noluit, nisi Reges
adversarios habiturus esset. Plutar. in Reg. A-
pophteg.

Da Sententias.

1. Fastantia est, factu mentis id agente, ma-
jora, quam sunt, de se promittere. Hugo.
2. Si Magnanimus fueris, nunquam iudicabis
tibi contumeliã fieri. Seneca de 4. Virtut.
3. Hominis extreme improbi est, negligere,
quid de se quisq; sentiat. Cic. 2. Offic.

Redige præcipua hujus capituli membra
in Tabellam.

{ 1. Etymologia N.

{ 2. Objectum, Honor magnus.

{ 3. Officia Magna- } Honore.

nimi in { Rebus } { secundu-
adversis

{ 4. Extrema in } { Excess. Fastus.
Def. Pusillanimitas.

CAPUT

Circa Ma-
gnanimita-
tem noten-
tur.

CAPUT. VI.

DE MODESTIA.

Quid est Modestia?

Est virtus, in parvis honoribus rectè expectendis vel contemnendis mediocritatem servans. † Apud Græcos est quidem hæc virtus ἀνώνυμος, quia interdum ejus extrema in bonam partem accepta, pro ipsa virtute ponuntur. Arist. l. 4. c. 4. Generaliter tamen Φιλοπνικία dicitur.

Unde dicitur Modestia?

Dicitur vel à modò, quem in honoribus servat: vel à modicò, ut Varro putat.

Quomodo differt à Magnanimitate?

Differt ab eâ objecti quantitate: Magnanimitas enim circa magnos, Modestia circa parvos honores versatur.

Quod igitur est objectum modestiæ?

Objectum ejus sunt Honores parvi & modici.

D

Qualis

Qualis hic intelligitur Honor?

Intelligitur (ut etiam in precedenti capite) honor honorantis, quem alias Bonum nomen & famam, veramq; gloriam appellare licet.

Quotuplex est officium viri Modesti?

Duplex. 1. Debitos & justos honores appetat. 2. Honores eos, qui licet ipsi deberentur, nec tamen exhibentur, contemnat.

Quæ virtus cognata est Modestiae?

Humilitas Christianorum, vel animi demissio, quâ quis propria modicè extenuat, & submissè se gerit, ac interdum aliquid de jure suo remittit, in DEI gloriam, & Ecclesia commodum.

Quæ sunt Extrema Modestiae?

Sunt in excessu Ambitio: in defectu Contemptus honorum.

Quid est Ambitio?

Est vitium, quò parvos seu mediocres honores nimium & præter rationem ex-

perimus

CAP. VI. DE MODESTIA. 51

petimus. Græc. Φιλομυία. † Sic Menecrates Medicus, cum morbo quosdam desperatos sanasset, Jovem ambitiosè se appellavit. *Ælian: l. 12.*

Quid est Contemptus honorum?

Est vitium, quò honores etiam Saniorum judiciò & divinò mandatò nobis debitos præter modum & rationem aspernamur. Græc. ἀφιλομυία. Sic Diogenes canis quàm Philosophus appellari maluit. Et Carlstadius, titulò Doctòris depositò, frater Andreas dici tantum voluit. *Acta colleg: Theolog: Witeb.*

Da exemplum Modestix.

Exemplum Modestix exhibet Alexander Macedo, qui ex vulnere acceptò humanam imbecillitatem sentiens, divinos sibi honores ampliùs tribui voluit. *Plutarch. in Reg. & Imp: Apoph.*

Da Sententias.

Ad res injustas facillè impellitur, qui gloria cupidus est. *Cic. 1. Offic.*

D 2

2. Prom-

32 CAP. VII. DE MANSUETUDINE.

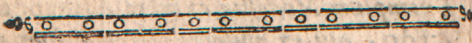
2. *Promtuarium virtutum Modestia est.*

Menand:

3. *Omnia contemnit, qui non solum quantum potuit, sed etiam quantum voluit habere, contemnit. August.*

Redige præcipua hujus capituli membra in Tabellam.

Circa Modestiam notantur.	}	1. Etymologia N.	}	Debitos honores appetere.
		2. Objectum: Honores partii.		Detrahtos contemnere.
		3. Modesti Offic:		Exc. Ambitio.
		4. Extrema in		Def. Contemptus honorum.

CAPUT. VII.
DE MANSUETUDINE.

Quid est Mansuetudo?

Est virtus, circa iram mediocritatem servans. Græc. μεσότης. † Defini. Arist. μεσότης ἐπὶ μωροῦς καὶ ὀργῆς l. 4. c. 5. *Unl*

Unde dicitur Mansuetudo?

Dicitur quasi manu facta assuetudo, quod omnia, que sunt à naturâ fera, manuum permulsiōe mireſcant.

Quodnam est Objectum Mansuetudinis?

Objectum Internum est Ira. Externum, quod iram concitat. † Ut sunt: damna, convitia, injuria, & præcipuè cententus nostri, nostrorumq;.

Ecquid omnis Ira est vituperanda?

Non omnis, sed ea tantum, que modum excedit. † Quia & in DEUM cadit ira, in quò tamen nihil est vitij: tùm etiam nulla societas humana sine irâ regi. & consistere potest.

Quodnam est officium viri Mansueti?

In genere cohibeat iram. In specie verò habeat rationem 1. Objecti; ne scilicet irascatur propter quavis, sed tantum propter justas causas. 2. Personarum; ne inivis indiscretè irascatur verum tantum sceleratis & improbis. 3. Modi; ne

D 3

irâ

54 CAP. VII. DE MANSUETUDINE.

irâ perturbatus indecorum committat.
4. *Temporis & loci: ne semper & ubiq³*
irascatur; sed tûm & ibi, cum & ubi ma-
ximè decet. 5. Magis sit p^oopensus ad igno-
scendum, quàm irascendum.

Quibus autem non est irascendum?

Superioribus, benè de nobis meritis, &
veniam precantibus irascendum non erit.

Quæ sunt Extrema Mansuetudinis?

Sunt in Excessu Iracundia: in Defectu
Lenitudo, seu ira vacuitas.

Quid est Iracundia?

Est vitium, quò præter modum abs:
que justis causis ira quis indulget. Græc.
ὀργιλότης. † Sic Cresiphon Pancratiasta
per iracundiam mula calcitranti recalci-
travit. Theat: Zwing. f. 91. ex Plutarcho.

Quot sunt species Iracundiæ?

Sunt tres: Excandescencia: Amaru-
lencia: & Asperitas.

Quid est Excandescencia?

Est vitium, quo quis subitò & aperte
levè de

CAP. VII. DE MANSUETUDINE. 55

levè de causâ irascitur, & citò iterum placatur, Græc. Ἀπροχολία † Sic Horatius naturâ subito exandescibat, sed facile placabatur, uti ipse testatur hoc Versu:

Irasci facilis, tamen ut placabilis essem.

Quid est Amarulentia?

Est vitium, quò tardius quidem quis irascitur, sed iram animo conceptam tãndiu fovet, donec se vel vindicare possit, vel diuturnitate temporis iram decoxerit. Græc. πικρότης. † Sic Absolon per biennium iram fovit adversus Ammonem fratrem, donec eum in convivio trucidari jussisset. 2. Sam. 13.

Quid est animi Asperitas?

Est ira gravis & aperta, qua absque vindicta placari non potest. Græc. βαρυσμία. † Sic C. J. Caesar audiens aliquot millia agmina militum concisa esse, iuravit, se capillos non rasurum prius, quam interfectores punisset. Polynæus. l. 8.

Quid est Lentitudo?

Est vitium, per quod ne quidem ad justam

Et necessariam iram quis se commoveri patitur. *Græc. ἀσέπεια.* † Sic Socrates se lotiō à Xanthippe Uxore conspergi passus est. *Gellius. l. 1. c. 17.*

Da exemplum Mansuetudinis?

Exemplum vere mansuetudinis exhibet ipse Salvator noster Christus, qui se mansuetum & humilem corde vocat *Matt. 11. cujus exemplum omnes imitari meritò debemus.*

Da Sententias,

1. Ne verba per iram proferamus, sed veram iram compescamus. *Aristip:*

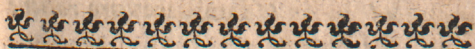
2. Humanum est, humanis casibus in gemiscere. *Herod. l. 1.*

3. Principis in facinorosos lenitas quid aliud est, quàm in bonos crudelitas? *Plut: Apoph.*

Redige præcip: hujus C. in ebra in Tabellâ,

Circa Mansuetud: observ:

{	1. Etymon.	{ Internum, Ira.
	2. Objectum	{ Externum quod irã concitat
	3. Mansueti Offic:	{ Generalz.
		{ Speciale quadrupl:
4. Extre: in	{	Exc: Iracündia, { Excandescētia
		cujus species { Amarulentia
		{ Cruelitas.
	{ Def: Lentitudo.	CAPUT

CAPUT. VIII.
DE COMITATE.

Quid est Comitas?

EST virtus homilitica, in quotidiano congressu & cōversatione eam mediocritatem servans, ut nemine offensō omnibus honestè placere studeat. *Gracis ἀνώνυμος.*

Quomodo autem dicitur Aristoteli?

Dicitur ipsi Φιλία, seu Amicitia, propter convenientiam, quam cum eā habet: † admodum enim ad conciliandam amicitiam hec virtus accommodata est. † (*Aristot. Διαφέρει δὲ τῆς Φιλίας. ὅτι ἀνευ πείθης ὄντι καὶ τῆς σέργειν, οἷς οὐκ ἐστὶν. l. 4. c. 6.*)

Ergō Comitas & Amicitia non differunt?

Maximè differunt: Amicitia enim tantum ad notos & familiares extenditur, qui se mutuo amore amplectuntur: Comitas verò tam ad ignotos & peregrinos,

D 5

quàm

58 CAP. VIII. DE COMITATE.
quàm ad notos & familiares pro ratione
decori se extendit.

Cur Comitas dicitur virtus homilitica?

Quia in quotidianà (ut & sequentes
duæ) conversatione potissimum conspicitur.

Quodnam est Objectum Comitatis?

Internum sunt Animi Voluptates &
Dolores ex rebus serijs in quotidianà con-
versatione. Externum est communio
dictorum & factorum in eadem.

Quis est finis Comitatis?

Est Honestas cum Utilitate.

Quæ sunt officia viri comis?

1. Det operam, ne offendat, sed dele-
ctet potius eum, quòcum conversatur, ha-
bità tamen ratione honestatis. 2. Habeat
rationem Personarum, quibuscum versa-
tur, singulisq; pro conditione & dignita-
te earum, tribuat, quod ipsis debetur.
3. Non spectet presentem voluptatem aut
molestiam, sed eam, qua secutura est. †

Itaq;

CAP. VIII. DE COMITATE. 59

Itaq; si videt, suam reprehensionem posse aliquando utilitatem adferre ei, quem reprehendit, majorem, quam in presentia est molestia, eam minimè intermittat.

Quæ sunt Extrema Comitatis?

Sunt in Excessu Assentatio : in Defectu Morositas.

Quid est Assentatio?

Est vitium, quò præter modum & honestatem in omnibus dictis & factis placere quis studet ijs, quibus cum versatur. Gracè dicitur Αἰεόουσια. Hoc vitium in Regum & Principum aulis est frequentissimum: hinc Adulatio ab aulâ dicta putatur. Sic Gnatho Parasitus Terentianus Thrasoni Militi glorioso assentatur. Terent: in Eunuchò.

Quid est Morositas?

Est vitium, quò quis nulli se in conversatione accommodat, aut placere studet, sed cujusq; dicta & facta improbat ac sugillat. Grac. δυσκολία, quod mutuam amicitia conglutinationem impediatur. † Sic De-

60 CAP. VIII. DE COMITATE.

mea Terentianus Mitionis fratris dicta & facta morosè improbat. Terent: in Adelpb: Da Exemplum Comitatis.

Exemplum comitatis exhibet Mition Terentianus, qui non solum modeste ferebat fratris Demea morositatem, sed eundem etiam comitate suâ in suam de filiô educandô pertrahere opinionem. Terent: in Adelpb. Da Sententias.

1. Adulatores non tantû sunt suorû Dominorû arrisores, sed etiâ arrosiores. Seneca,
2. Conciliat animos Comitas, affabilitasq; sermonis. Cic. 2. Offic.
3. Morositas est contubernalis solitudinis. Plato in Dionys:

Redige præcip: hujus cap: mœbra in Tab:

Circâ comit: notantur.	1. Objecta:	{ Internum, Animi }	Voluptates,	
		{ Externum, communis }	Dolores.	Ditorû:
2. Comit: offic:	{ Delectare.			
	{ Personas respicere.			
	{ Presente }	Voluptate }	nô spe-	
		{ molestia }	{ stare.	
3. Extrema in	{ Exc: Assensio,			
	{ Def: Morositas,			CAPUT

CAPUT. IX.

DE VERACITATE.

Quid est Veracitas?

Est virtus homilitica per quam id, quod
 in quâlibet re verum est, solius verita-
 tis amore simpliciter & apertè fatemur, ni-
 bil addendo vel detrahendo. Græcis,
 Ἀνώουμ (ὡς τὰ ἀντὰ δὲ χερδόν ἔστ,
 καὶ ἡ τῆς ἀλαζονείας. Phil. 1. 4. c. 7.)

Unde dicitur veracitas?

A verò: verum autem à particula **VE**;
 quæ vehementiam significat: & **RES**: quia
 verum non debet esse inanis verborum
 sonus, sed solida res.

quodnam est Objectum veracitatis?

Objectum ejus Præmarium est Ipsum Ve-
 rum factis & verbis ita expressum, ut ni-
 bil sit fictum, simulatum nihil, nihil falsum:
 Græc. τὸ Ἀλητὲς. Secundarium est com-
 muni-

D 7

muni-

62 CAP. IX. DE VERACITATE.

municatio dictorum & factorum in quotidiana hominum conversatione.

quodnam est officii viri veracis?

1. Sit Bonus & justus. 2. Sit Veritatis studiosus, & vera de rebus affirmet. 3. Fugiat mendacium. 4. Magis sit proclivis ad sua extenuanda, quam amplificanda. Quo n. quis majora sibi tribuit, eò plus alijs detrahit.

quæ sunt Extrema veracitatis?

Sunt in Excessu Arrogantia: in Defectu Dissimulatio.

quid est Arrogantia?

Est vitium, quò quis ea, quæ non habet sibi arrogat. Græc. Αλαζονεία. Sic Thraso Miles apud Terentium, se solum in gratiâ apud Regem esse arroganter jactabat: Item vetus proverbium, Lepus tute es, & pulpamentum quæris; pro suo venditare conabatur. In Eunuchò.

quot sunt genera Arrogantium?

Sunt duo. Unum est eorum, qui ex solâ vanitate, quâ delectantur, se ipsos jactant, etiamse

CAP. IX. DE VERACITATE. 63

etiamsi nihil commodi inde sperent. Alterum est eorum, qui lucri vel commodi gratiâ se iactant, ut gloriam, honorem, quæsum consequantur. † Et hi prioribus sunt deteriores.

quid est Dissimulatio?

Est vitium, quo quis vel negat ea, quæ sibi insunt, vel minora, quàm insunt, existenuando facit. Grec. ἐἰσωνεία. † Sic Ulysses dissimulavit sanam mentem, ne ad bellum Trojanum iret. Cic. 3. offic.

quot sunt genera Dissimulationis?

Sunt etiam duo: unum est eorum, qui modicè dissimulant ea, quæ sunt ceteris minus nota, ut scilicet: suspicionem arrogantia vitent. Alterum est eorum, qui dissimulant ea, quæ alijs nota sunt, ut hâc ratione ab alijs laudentur. † Hi prioribus sunt peiores.

Quodnam est hõrum Extremorum commune Genus?

Utriusq; extremorum, & Arrogantiæ
scilicet:

64 CAP. IX. DE VERACITATE.

*scil: & Dissimulationis commune Genus est
Mendacium. Grac: ψεύδο.*

quid est Mendacium?

*Est vitium, quò falsum animò fallendi signi-
ficatur, occultatio verò, ubi opus est prolatò,
quot modis fit Mendacium?*

*Variis modis: vel verbis, vel factis:
vel nutu, vel gestu: vel silentiò, vel occul-
tatione veri.*

quotuplex est Mendacium?

*Triples. 1. Jocosum, quod joci & de-
lectandi, non decipiendi causà cõmittitur. †
Sic P. Scipio, propter nasi magnitudinem
Nasica dictus, mentiebatur. Ciceroni ex an-
cillâ, num domi esset, per contanti clarâ
voce ipse respondens: Non tum domi.
2. Officiosum, quod nonnullis prodest,
nec tamen bonis obest. † Sic obstetrices
pie mentiebantur Pharaoni. Exod. 1.
3. Perniciosum, cum quis studiò fallendi
contra alium falsum profert. & hoc pro-
priè est Mendacium. † Sic serpens men-
titus fuit Evæ, eamq; cum Adamò in exitium
destruxit. Gen. 3.*

Da.

Da Exemplum Veracitatis.

Exemplum Veracitatis exhibent Persæ, qui filia suis per omnes ætatum gradus inculcârunt, ut mendacium fugientes vera semper loquerentur. Herodot. l. 1.

Da Sententias?

1. *Arrogantia molesta est, plurimûq; invidia procreat. Plutarch.*
2. *Melius est pro Veritate pati supplicium, quàm pro Adulatione beneficium. Anon.*
3. *Vir bonus prestare debet, ne mentiatur, prudēs, ne mendaciũ dicat. Gell: l. 11. c. 11.*

Redige præcipua hujus cap. membra in Tabellam.

Circũ Veritat: notentur.	1. Etymolog: a	} VE. } RES.	
	2. Object: }	} Primar: ipsum Verũ ex- } pressum	} verbis. } factis. } dictorũ. } factorũ.
	} Secund: communicatio		
	3. Officium Veracis quadruplex.		
	4. Extrema in	} Exc: Arrogantia. } Def: Dissimulatio.	
5. Horum commune genus,	} Focosum. } Officiosum. } Perniciosum.		

CAPUT

CAPUT. X.
DE URBANITATE.

Quid est Urbanitas?

Est virtus homilitica, in jocis vel in alios
Exercendis, vel ab aliis ferendis medio-
critatem servans. † Græc. εὐτραπλία,
q. εὐτροπία, id est, morum flexibilitas.
Hinc faceti, quasi fando flexiles (εὐτράπε-
λοι προσαγορεύονται, ὅιον εὐτροποι τὸ γῶ-
ῆθός αἰτιοῦνται αὐτὰν δοκῶσι κινήσεις εἶναι. l. 4. c.

Unde dicitur Urbanitas? 8.)

Ab Urbe: quia homines in urbibus ma-
gis reperiuntur morati, quam in pagis.

quodnam est objectum Urbanitatis?

Sunt Joci politici, liberales, & deco-
ri, qui non solum oblectent, sed etiam eru-
diant Auditores, & adeo sale sapientia sint
conditi.

Officium Urbani quodnam est?

1. Jocum liberalem & honestum exerceat.

2. Loci,

CAP. X. DE URBANITATE. 67

2. Loci, temporis, personarum, ætatis & statuum rationem habeat. 3. Jocos non inanes sed prudentiam redolentes exercent. 4. Obscenitatem in Jocis fugiat, ne audientes & imprimis juniores offendat. Paxcendum enim pijs auribus. 5. Jocos à se prolatos in se refundi patiatur ab alijs. 6. A virulentis scommatis & convitijs abstineat. 7. Non affectatè, sed naturali quâdam gratiâ jocetur.

quæ sunt extrema Urbanitatis?

Sunt in Excessu Scurrilitas: in Defectu Rusticitas.

quid est Scurrilitas?

Est vitium, quò quis in jocando & modum & decorum excedit, id solum agens, ut risum excitet. Græc. Βωμολοχία. † Sic ipse Cicero facetus haberi volens, jocos nimios affectasse dicitur. Quod vitium tamen multifaria virtutes in ipsò fulgidissime facillè obfufcarunt.

quæ sunt proprietates Scurræ.

Sunt duæ præcipuè. 1. Seipsum & alios
alios

*aliis deridendos propinat, ut saltem risum
ceteris moveat. 2. Neq; sui neq; aliorum
rationem habet, sed ea dicit, quæ probus
nec faciliè dixerit, nedum audierit.*

quid est Rusticitas?

*Est vitium, quò quis nec ipsemet jocos
commodè profert, nec sibi illatos equò ani-
mò perfert. Græc. Αῤῥοιμία. † Sic Pyta-
goras à risu & familiaribus jocis planè
abstinuisse scribitur.*

Da Exempum Urbanitatis?

*Exemplum Urbanitatis exhibet Lucius
Crassus, Orator Romæ admodùm lepidus
& hilaris, cujus in jocando urbanitatem &
leporem non solum Cicero libro 1. Off:
sed & Catulus 2. De Oratore commendat.*

Da Sententias.

1. *Qui semel est Scurra, nunquam fiet pa-
terfamilias. Cic. pro Quinto.*
2. *Nullum est vitæ tempus, in quò non de-
ceat leporem humanitatemq; versari.
Cic. 2. de Orat.*

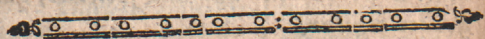
3. Rusti-

CAP. X. DE URBANITATE. 69

3. Rusticus, qui nec incessare vult, nec re-
 è incessum ire existimat, sed excande-
 scit. Arist. M. Mor. 1. c. 28.

Redige præcipua hujus capituli membra
 in Tabellam.

Circa Ur- banitat: no- sentur.	}	1. Etymol: ab Urbe.	}	Liberales
		2. Objectum, Foci		Decori.
		3. Offic. liberalis		septiforme.
		4. Extrema, in		Exc: Scurrilitas. Def: Rusticitas.

CAPUT. XI.

DE JUSTITIA, JURE, ET
 ÆQUITATE.

(Aristot: 1. 5. Ethicorum ad Nicom:)

Quid est Justitia?

ESi virtus, quâ Homines apti sunt ad a-
 gendum eâ, qua justa sunt, eadem-
 que etiam agunt & volunt. Græc:
 δικαιοσύνη. † Defini: Aristot: Δικαιοσύνη
 ἐστὶν ἐξῆς ἀφ' ἧς πρᾶκται τῶν δικαίων
 εἰσὶ,

είσι, καὶ ἀφ' ἧς δικαιοπραγῆσι, καὶ βέ-
λονται τὰ δίκαια. l. 5. c. 1.

Unde dicitur *Justitia?*

*A jure: quòd sit Juris status, vel quòd
Jus in eâ sistatur.*

Quotuplex est Justitia?

Duplex: Universalis & Particularis.

Quid est Justitia Universalis?

*Est virtus, quâ obedientia præstatur om-
nibus legibus in humanâ societate, quæ
ijsdem regitur.*

*Quodnam est Subjectum Justitiæ
universalis?*

*Est jus vel justum, seu omnes virtutum
actiones, quatenus legibus mandantur.*

Quid est Justitia particularis?

*Est virtus, in rerum distributione & com-
mutate justam equalitatem servans. Græc:
ἰσότης, Æqualitas, quæ bellum non parit.*

*Quodnam est Objectum Justit: par-
ticularis?*

*Objectum ejus sunt Bona externa, & qui-
fortuna temeritati subiecta, QUO-*

CAP. XI. DE JUSTITIA. 71

Quotuplex est Justitia particularis?

Est duplex: Distributiva & communitativa.

Quid est Justitia Distributiva?

Est, quæ in distributione bonorum & malorum externorum dignitatis Personarum, & æqualitatis Rerum rationem habet.

quodnam est objectum Justitiæ distributiæ?

Objectum ejus sunt Bona & Mala externa: videlicet Honores, Dignitates, Præmia, Pecunia, Officia, Labores, Pœna, Castigationes, Supplicia, &c.

quibus personis competit Justitiæ commutativa?

Iis ut plurimum, quæ publicum aliquod munus sustinent. Ut sunt: Magistratus, Paterfamilias, Præceptor, &c.

quam servat hæc Justitia proportionem.

Geometricam: Ubi Personarum dignitas, & Rerum distribuendarum precium spectatur.

quæ

72 CAP. XI, DE JUSTITIA.

quæ sunt Extrema Justit; distributivæ?
Sunt, in Excessu Injustitia nimij, In Defectu Injustitia nimis parvi.

quid est Justitia Commutativa?

Est, que in Contractibus & rerum permutatione eam servat equalitatem, ut quisque suum consequatur.

quodnam est Justit; commutativæ
Objectum?

Est ipsa Rerum privatarum commutatio,

quibus Personis competit?

*Privatis: quia Personarum dignitate sepositâ omnem inequalitatem corrigit: †
Unde etiam Aristoteli dicitur Correctiva,*

quæ sunt ejus Extrema?

Sunt, in Excessu nimium lucrum: in Defectu Damnum.

quam servat proportionem?

Arithmeticam; ubi non Personarum dignitas, sed saltem Rerum equalitas spectatur.

quomo.

quomodo subdividitur Justit: com-
mutativa?

*In eam, qua versatur circa contractus
voluntarios, & eam, qua circa invitos.*

Qui sunt contractus voluntarij?

*Sunt, qui fiunt inter consentientes & vo-
lentes.*

Quot sunt Contractus voluntarij?

*Sunt Sex: 1. Emtio & Venditio. 2. Mu-
tuum. 3. Sponsio. 4. Commodatum.
5. Depositum. 6. Locatio & Conductio.*

Quid sunt Emtio & Venditio?

*Sunt, cum interveniente precio domi-
niam alicujus rei transfertur ad alterum.*

Quid est Mutuum?

*Est, cum ita rem aliquam ab aliquo ac-
cipimus, ut similem specie & valere resti-
tuamus.*

Quid est Sponsio?

*Est, qua fidem nostram ad alienam pro-
missionem exponimus, ea conditione, ut si*

E

pro-

74 CAP. XI. DE JUSTITIA.

promittens non praestiterit, nos ad praestandum sumus obstricti. † Dicitur aliàs Fidei iussio.

Quid est commodatum?

Est cum aliquid ab aliquo in usum nostrum accipimus, & postea eam numero & qualitate restituis.

Quid est Depositorium?

Est, cum aliquid alterius fidei committimus eâ conditione, ut petentibus nobis restitatur.

Quid sunt Locatio & Conductio?

Sunt, quando usum alicujus rei pro certâ mercede alteri ad certum tempus concedimus.

Quotuplices sunt contractus Invidiosi?

Sunt duplices: Clandestini & Violenti.

Quid sunt contractus Clandestini?

Sunt, qui sunt nobis planè ignorantibus. † Ut sunt: Furtum, Adulterium, Latrocinium, Falsum testimonium. &c.

Quid sunt contractus Violenti?

Sunt, qui quidem nobis consciis sunt, sed tamen

tamen præter nostram voluntatem † Ut
sunt, Flagellatio, Vincula, Convitia. &c.

Quid opponitur Justitiæ?

Injustitia.

Quid est Injustitia?

Est vitium, quò Homines injuriam aliis
inferunt, & agunt & volunt. Græ. Adikia. †
Adikia ἐστὶν ἕξις ἀφ' ἧς ἀδικῶσι, καὶ βέλ-
λουσαι ἀδικα. l. 5. c. 1.

Quotuplex est Injustitia?

Duplex: Universalis & Particularis.

Illam transgreditur omnes leges: Græ. πα-
ρανομία. Hæc in Distributione & Com-
mutatione externorum bonorum justitiam
violat. Græ. Ανισότης item πλεονεξία.

Quodnam est Effectum Justitiæ?

Est ipsum Jus. Quid est Jus?

Jus est, quod in mutua societatis usu
recta ratio prescribit. Græ. δικη, δικαιοσύνη.

Unde dicitur Jus?

A jubendo, quasi jussum, quia præci-
pit ea, quæ publicè & privatim sunt utilia.

E 2.

Quo

Quotuplex est Jus?

Est duplex: Civile & Domesticum.

Quid est Jus Civile?

Est, quod in societate inter homines liberos & aequales, vel proportionem vel numerum, ad sufficientem rerum necessariorum copiam colitur. Gra. Δικαίον πολιτικόν.

Quodnam est Objectum Juris Civilis?

Objectum sunt Homines liberi & aequales, vel secundum proportionem vel numerum, inter quos vite communitas intercedit.

Quotuplex est Jus Civile?

Est duplex: Naturale & legitimum.

Quid est Jus Naturale?

Est, quod suam auctoritatem non ex hominum institutio, sed ex ipsa natura habet, quodq; in omnibus locis, & apud omnes homines eandem habet potestatem. Gra. Δικαίον Φυσικόν.

Quid

Quid est Jus Legitimum?

Est, quod non ex naturá, sed hominum
institúo suam habet auctoritatem, quodq;
post sui constitutionem omnes obligat, qui-
bus fertur, nec impunè violatur, Græcè
δικαίον νομιμόν.

Quoruplex est Jus Legitimum?

Est duplex: Scriptum & Nonscriptū.

quid est Jus scriptum?

Est, quod Tabulis & Literis est confi-
gnatum, ut apud posteros propagetur.

Quid est Jus Non scriptum?

Est, quod diuturnus mos comprobavit.
† Consuetudines enim imitantur Legem.

Quid est Jus Domesticum?

Est, quod inter eos versatur, qui do-
mesticá societate inter se sunt conjuncti:
seu, qui ejusdem sunt domûs & familia.

Græ. δικαίον οἰκονομικόν.

E 3

Quo-

78 CAP. XI. DE JUSTITIA.

Quotuplex est Jus domesticum?

Est triplex: 1. Δεσπολικόν, Herile, quod est inter Dominum & Servum, 2. Πατρικόν, Paternum, quod est inter Parentes & Liberos, 3. Γαμικόν, Matrimoniale, quod est inter Maritum & Uxorem.

Quid opponitur Juri?

Injuria.

Quid est Injuria?

Est, cum à sciente & volente prater meritum damnum infertur invito.

Numquis sibi ipse potest injuriam inferre?

Non potest: quia talis non invitè & prater suam voluntatem patitur. Inde ICtorum notum prov. Volenti non fit injuria.

Quid est Æquitas?

Est correctio Juris seu legis scripti, eà parte, quâ deficit propter generalitatem suam.

CAP. XI. DE JUSTITIA 79

Unde dicitur *Æquitas?*

*Dicitur ab Aquâ, quasi Aquitas, quod
instar aquæ fluentis omnia in planû aquet.*

Quomodo dicitur Græcis?

*Græcis dicitur ἐπιείκεια, ab εἶπω, cedo:
quia æquitatis studiosi libenter interdum
cedunt, & de summo jure remittunt.*

Quæ sunt Extrema Æquitatis?

*Sunt, in Excessu summum seu strictum
jus, nullam admittens interpretationem.
In Defectu, Malitiosa juris interpretatio.*

Da exemplum Justitiæ.

*Justitia & æquitatis exemplum exhibet
Abrahamus, Lotbo cedere malens, quam
pati, ut rixarentur utriusq; servi. Ge: 13. v. 9.
Ethiopes etiam justitia studiosissimos esse,
neminemq; eorum furari, etiamsi in vijs
jaceant multa, ait Stobæus serm. 42.*

Da Sententias.

*Qui non defendit, nec obsistit, si potest,
Injurix, tam est in vitio, quam qui
Parentes, aut Amicos, aut Patriam de-
serat. Cic. 1. offic.*

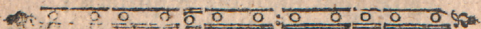
E 4

2. Vir

2. Vir Justus est, non qui nihil injustè agit, sed qui cum injustè agere potest, non vult. Seneca.

3. Omnia sunt incerta, cum à jure discedunt. Cic. ad Papir. Patum famil. 9.

Redige præcipua hujus capituli membra in Tabellam. §

CAPUT. XII.

DE VIRTUTIBUS INTELLECTUALIBUS.

(Aristot. Lib. 6. Ethicorum.)

Cur agitur in Doctrinâ Morali de Virtutibus intellectualibus?

ID fit propter Prudentiam, ex habitibus Intellectus unam, quæ ostendit rectam rationem, secundum quam omnis omnium moralium virtutum vis in Mediocritate consistit.

Quid

S
a
a
Circ
loc
apu
oté
ur

I. Ipsa *Jus* scilicet, secundum
1. Etymolog. à *Jure*.

2. Divisio-
nem, in
Universalem.
Particularem,
quæ du-
plex

Distributiva, ubi
observ.

Communitativa,
ubi no-
tentur

1. *Objectum* { *Premia.*
Pœna. &c.

2. *Proportio Geometrica.*

3. *Extrema,* in { *Exc. injusticia nimij.*
Def. Injust. nimis parvâ.

1. *Objectum,* Rerum privatarum commu-
tatio.

2. *Proportio,* Arithmetica.

3. *Extrema,* in { *Exc. nimium lucrum.*
Def. Damnum.

4. *Subdiviso,* { *Volunta-*
in eam, quæ } *riû, cujus*
versat; circa } *species.*
Contractû { *Violen-*
tum. } *Emtio, venditio.*
Mutuum.
Sponsio.
Commodatum,
Depositum.
Locatio, con-
ductio.

II. *Jus,*
ubi not.

1. Etymol: à *Jubendo.*
2. Divisio, in

Civile,
quod
duplex

Naturale.

Legitimum,
quod est

Domesticû,
quod est

Herile.
Paternû.
Matrimoniale.

{ *Lex.*
Plebiscitum.
Principum placitum.
Prætorium Edictum.
Responsa Prudentum.
Scriptum,
cujus species
(supra perin-
curiâ omif-
) *sunt*
Nonscriptum.

III. *Æquitas,* s. i. Etymolog, ab *Aqua.*
ubi not. 1. *Extrema,*

in { *Exc. Summum jus.*
Def. Malitiosa Juris interpretatio.

Circa
hoc
caput
totè
tur

G
A
m
le
c
no
ar
na
ur
Sex
Li
an
Q
D

82 CAP. XII. DE VIRT. INTELL.

*in voluntate : Illæ in intellectu. 2. Fine ;
quia Hæ respiciunt Bonum, & sic Beati-
tudinem practicam ; Illæ Verum, & sic
Beauitudinem contemplatiuam.*

Quot sunt virtutes Intellectuales ?

*Sunt quinq; : Scientia : Sapientia : In-
telligentia : Prudentia : Ars. (τὰντα δ'
ἐστὶ τέχνη : Arist. lib. 6. c. 3.*

Quid est Scientia ?

*Est Habitus mentis demonstrativus, quâ
colligimus conclusiones necessarias per cau-
sas veras, proximas, immediatas, & notio-
res. Græ. Επιστήμη. † Def. Arist. Επιστήμη
ἐστὶν ἐξ ἑξὶς ἀποδείκνυσι ἐξ ἀναγκαίων. lib.
6. cap. 3.*

Quodnam est Objectum Scientiæ ?

*Est τὸ ἐπιστητὸν, persians, quod in illa
potissimum cadit, quæ sunt æterna, gene-
rabilia & incorruptibilia.*

Quæ sunt Extrema Scientiæ ?

*Sunt, in Excessu, Nimia subtilitas : in
Defectu, Falsa mentis persuasio, Quid*

CAP. XII. DE VIRT. INTELL. 83

quid est nimia Subtilitas?

Est, cuius quis omnium rerum causas, etiam abstrusissimas (quod αἰδύναστον) indagare studet. Græc. ἰσπερβουλικόν.

quid est Falsa mentis persuasio?

Est, cum quis putat, se aliquid scire, quod tamen revera nescit. Græc. ἐλλειπτικόν.

quid est Sapientia?

Est Habitus ex Intelligentiâ & Scientiâ compositus, rerum prestantissimarum & diviniſſimarum rationem præbens. Græcis σοφία. † Def. Arist. ἡ σοφία ἐστὶν ἡ καὶ πρᾶξι μὲν τῶν ὑπερωτάτων φύσει, l. 6. c. 7.

quomodo fit illa compositio?

Ex Intelligentiâ componitur, quatenus homo scit Principia & causas rerum: Ex Scientiâ, quatenus etiam cognoscit conclusiones, quæ ex principiis deducuntur.

E 6

quo-

84 CAP. XII, DE VIRT. INTELL.

Quotupliciter sumitur vox Sapientiae?

Dupliciter: Improperie, pro perfecta cuiusque artis cognitione: Proprie, pro perfectissima principiorum & conclusionum cognitione Metaphysica.

Quodnam est objectum Sapientiae?

Objectum sunt *ἡ τριμύθητος*, seu Res omnes divinae & admirabiles, earumque causa, quae in hominis cognitionem cadere possunt.

Quae sunt Extrema Sapientiae?

Sunt, in Excessu nimiae Sapientiae persuasio: In Defectu Ignorantia.

Quid est nimia Sapientiae persuasio?

Est, cum quis se solum putat esse sapientem, reliquos ridiculo ac delectamento habens. † Sic Mimi & Zoili de rebus incognitis iudicare sibi presumunt.

Quid est Ignorantia?

Est, cum quis in rebus necessarijs, quid honestè sit agendum, ignorat. † Sic Achaus libile vas pulvinaris loco capiti apponebat;
offen-

CAP. XII. DE VIRT. INTELL. 85

offensus verò duritie paleis illud implevit
ut mollius redderet : Hinc Calliconis co-
gnomen per Antiphrasin obtinuit. Eustaz:
Odyss: 10.

quid est Intelligentia?

Est Habitus mentis, quò principia Scien-
tiarum ac Demonstrationum plenè ac per-
fectè cognoscimus. *Grac.: ο υς. Def. Arist.*
Ο υς εστιν εγς η τας αρχας γινωσκω-
μεν. lib. 6. c. 6.

quodnam est objectum Intelligentia?

Objectum sunt ipsa omnium Disciplina-
rum Principia & Axiomata,

quæ sunt Extrema Intelligentia?

Sunt in Excessu Scrupulositas : In Defe-
ctu, Ignorantia crassa.

Quid est Scrupulositas?

Est, cum quis axiomata communi Phi-
losophorum consensu approbata improbat,
& in dubium vocat. *Græ. Ανεπιστα. f. Sic*
Anaxagoras nivem negabat esse albam.

E 7

Quid

86 CAP. XII. DE VIRT. INTELL.

Quid est Ignorantia Crassa?

Est, cum quis ea, quæ mediocribus ingenijs naturaliter insunt, indagare negligit, tantum ea, quæ sensibus sunt obvia, spectans.

Gra. ἄνοια † Talis fuit Dromo, talis Endymion.

Quid est Prudentia?

Est Habitus cum rectâ ratione agendi circa ea, quæ homini sunt bona aut mala.

Gra. Φρόνησις † Def. Arist. Φρόνησις ἐστὶ ἐξ ἑστῆς ἀληθείας μὲν ἔργου πρακτικῆς, ὡς ἐστὶ ἀνθρώπων ἀγαθὰ, καὶ κακὰ. li. 6. c. 5.

Unde dicitur Prudentia?

Dicitur q. Providentia, à providendo & prævidendo, quia futura prævidet, unde ὄμμα τῆς ψυχῆς, oculus anime, jure dicitur.

Quodnam est Objectum Prudentiæ?

Sunt Res, homini ad benè agendum necessaria.

Quo-

Quotuplex est Prudentia ?

Duplex : Communis & Privata.

Quid est Prudentia Communis ?

Est, quâ non solum nobis ipsis, sed & alijs de utilitatibus prospicere possumus.

Quid est Prudentia Privata ?

Est, quâ in Privatis & Nostris rebus prospicere possumus, quæ nobis ipsis vel prodesse vel obesse possunt.

Prudentia Communis quomodo
subdividitur ?

In Politicam & Oeconomicam.

Quid est Prudentia Politica ?

Est, quâ consulere possumus de ijs, quæ bona & utilia sunt Familix nostræ.

Prudentia Politica quomodo
subdividitur ?

In Legislatoriam & Civilem.

Quid est Prudentia Legislatoria ?

Est Facultas rectè ferendi & explicandi leges; hodiè dicitur Iurisprudencia.

Quid.

Quid est Prudentia civilis?

Est, quâ quisq; munus sibi in Republicâ injunctum rectè obire potest.

Quotuplex est Prudentia civilis;

Est duplex: Consultaria, & Iudiciaria.

Quid est Consultaria?

Est Facultas rectè deliberandi de futuris, quid nimirum Reipublicæ sit faciendum, vel omittendum. Estq; Senatorum propria.

Quid est Iudiciaria?

Est Facultas judicandi de præteritis, quid in illis sit justum, vel injustum. Estq; iudicum propria.

Quæ sunt Extrema Prudentiæ?

Sunt, in Excessu Temeritas: in defectu Stupor.

Quid est Temeritas?

Est, cum quis nimis confidenter de contingentibus iudicat. dicitur aliàs Versutia †
Sic Fabius Max: Minutij Collegæ, cum ob hostes nonnullos devictos valde laudaretur, fortunam secundam magis, quàm adversum

versam pertimescebat, sentiens illius temeritatem Reipubl. fore periculosissimam. Plur. in Apoph.

Quid est Stupor?

Est, cum quis neq; honestum neq; utile ex contingentibus colligere potest. † Sic Coræbus Mygdonis Phrygij filius maris undas numerare conabatur, cum aliàs non posset ultra quinq; numerare. Eustatius & Lucan: ap. Erasmo.

Quid est Ars?

Est Habitus cum rectâ ratione effectivus. Græc. Τέχνη. Def: Arist: Τέχνη ἐστὶν ἐξ ἑῶν μετὰ λόγῳ ἀληθῆς ποιητικὴ. Lib. 6. c. 4.

Quodnam est objectum Artis?

Sunt res contingentes, causam efficientem extra se in ipsâ Artifice habentes.

Quot sunt Proprietates Artis?

Sunt tres. 1. Versatur Ars circa materiam externam & corpoream.

2. Utitur instrumentis corporeis.

3. Opus relinquit externum incurrens in

OC&C-

90 CAP. XII. DE VIRT. INTELL.
in oculos : † propterea Artificibus etiam
Mechanicis ea præcipue competit.

Quid opponitur Arti?

Inertia, quæ est habitus cum falsâ ratio-
ne aliquid efficiens. Græ. Ατεχνία. † Def.
Arist. Ατεχνία ἐστὶν ἕξις καὶ λόγος ψευ-
δὲς ποιητικῆ. lib. 6. c. 4.

Da Sententias.

1. Nihil est, per quod magis Diis immo-
talibus adsimilamur, quam per ipsius
scire. Cic. l. 1. de natura Deorum.
2. Sapientia investigari omnia possunt
Philoftrat: in Herod.
3. Nihil non Intelligens Intelligente
præstantius est. Cic.
4. Qui prudens est, non dicit: non puta-
vi quidem hoc fieri: quia non dubitat,
sed spectat: non suspicatur, sed cavet.
Seneca.
5. Unum vite præsidium in Artibus situm
est. Menander.

Redige præcipua hujus capituli membra
intabellam.

CAPIT

12

50

non

ad

in-

.

ri-

in

ri-

ri-

ri-

gò

ci-

ur

Circumvires In- tellectua- les noten- tur	1. Subjectum, <i>Animus rati- onalis.</i> 2. Origo, <i>Doctrina.</i> 3. Numerus,	I. <i>Scientia</i> , cujus ob- servetur	1. Objectum, Res 2. Extrema, in	{ <i>Necessariae,</i> { <i>Aeternae.</i> { <i>Immutabiles.</i> { <i>Exc. Nimia sub-</i> { <i>tilitas.</i> { <i>Def. Falsa mentis</i> { <i>persuasio.</i>
		II. <i>Sapientia</i> , cujus ob- serventur	1. Objectum, Res 2. Extrema, in	{ <i>Divinae</i> { <i>Admirabiles.</i> { <i>Exc. Nimiae sapien-</i> { <i>tiae persuasio.</i> { <i>Def. Ignorantia,</i>
		III. <i>Intelli-</i> <i>gentia</i> , cu- jus not.	1. Objectum, 2. Extrema, in	{ <i>Principia Disciplinaru.</i> { <i>Exc. Scrupulositas.</i> { <i>Def. Ignorantia crassa.</i>
(Hæc Q. ad pag. 88. ante extrema Prudentiæ spe- ctat.)	<i>Quid est Prud. Oeco-</i> <i>nomica?</i>	IV. <i>Pruden-</i> <i>tia</i> , cujus notentur	1. Etym. à Providendo. 2. Objectum, Res ad bene agendum necessariae. 3. Di- visio, in	{ <i>Legisla-</i> { <i>Com-</i> { <i>Poli-</i> { <i>toria.</i> { <i>Consul-</i> { <i>mu-</i> { <i>rica,</i> { <i>Civilis,</i> { <i>caria,</i> { <i>nem,</i> { <i>quæ</i> { <i>quæ</i> { <i>Iudicia-</i> { <i>in</i> { <i>quæ</i> { <i>Oeconomica.</i> { <i>ria,</i> { <i>Privatam.</i>
	Est, quâ consulere possu- mus de iis, quæ bona & utilia sunt familia nostra.	V. <i>Ars</i> , cu- jus noten- tur	1. Objectum, Res contingentes, 2. Proprietates tres. 3. <i>Oppositum</i> , <i>Inertia</i> .	

90
in e
Med

1
ne
Ar
885

1.

2.

3.

4.

5.

R

CAPUT. XIII.
DE VIRTUTE HEROICA.

(Arist. l. 7. Ethicorum ad Nicom:)

Quid est virtus Heroica,

Est Habitus animi excellentissimus, non nisi divinitus quibusdam concessus, ad eiusmodi actiones obeundas, qua alias humanis viribus solis perfici non possent.
(ὁ ἄριστος ἡμᾶς ἀρετὴν ἠρωικὴν) Deica. Arist. l. 7. c. 1.

Unde mutuata est appellatio?

A Græco idiomate, ubi dicitur ἠρωικὴ, ab ἠρως, id est, vir virtute & rebus gestis eximius, quia Latini eam non satis exprimere potuerunt.

Cur dicitur Heroica?

Quia, qui eâ virtute fuerunt præditi, pro semidiis olim habiti fuerunt, quos vulgò ἠρώας nominarunt. Propterea etiam dicitur

92 CAP. XIII. DE VIRT. HEROICA.
tur hac virtus perfecta ὡς ἀνδρώνων
superiores verò tantum καὶ ἀνδρώνων.

Quæ sunt causæ virtutis Heroicæ?

Prima Deus est, sine cuius afflatu nul-
lus vir magnus existit. Secunda Naturalis
impetus, & desiderium ad sublimia obeun-
da, ex animi potentiâ & corporis tempera-
mento pendens.

Ecquid etiam virtus Heroica
in Feminas cadit?

Immo cadit: He enim quia Ferocitate
virtuti Heroicæ oppositæ sunt capaces, ipsi-
us virtutis etiam capaces erunt; id quod
etiam exempla Judithæ & Amazonum o-
stendunt.

Heroes qualem sortiuntur exitum?

Rarò optatum; cum ob Naturæ, quam
regere non possunt, vehementiam, tum
ob Invidiæ, quâ infestantur, inclementi-
am.

Da

CAP. XIII. DE VIRT. HEROICA. 93

Da exempla Heroum ex sacris Historijs.

Heros fuit Abraham ob fidem: Iosephus ob castitatem: Iosua ob fortitudinem. Iobus ob patientiam: Salomon ob sapientiam. Omnium autem virtutum Heroicarum exemplar perfectissimum est Christus.

Da exempla Heroum ex profanis Historijs.

Heros fuit Hector ob fortitudinem: Regulus ob fidem: Scipio ob continentiam: Scaevola ob constantiam: Aristides ob iustitiam.

Quæ sunt Extrema Fortitudinis Heroicæ.

Sunt in Excessu Feritas seu Bestialitas: In Defectu Ignavia.

Quid est Feritas?

Est vitium, quò homo, excusso recte rationis iudicio, ferarum more ea amplectitur & perpetrat, à quibus aliàs animus hominis naturaliter abhorret. Gr. *ἄνεσις*.

CUR

Cur hoc vitium Feritas dicitur?

Quia ex hominibus feras quasi efficit.
 † Dicitur aliàs conscientiaè Dedolentia,
 quia omnia sensus conscientiaè cessat ad tem-
 pus, & rationis lumen suffocatum apparet.

Da Exempla Feritatis.

Ferus & crudelis fuit Mecentius, qui
 viva corpora cadaveribus alligabat, ut in
 eorum complexu tandem miserè exspirarent.
Virgil. Aeneid. 8.

Ferus & crudelis erat Phalaris, qui
 taurò aneò ardenti homines cruciabat.

Ferus erat Heliogabalus, qui nudas pu-
 ellas sibi prandenti & cœnanti ministrantes
 constituit, & tantam habuit pellicum mul-
 titudinem, ut, (sicut Nero nunquam unam
 vestem bis induit: *Sueton. in Nerone*) ea-
 rum nullam reiteravit, *Ælianus. Lamprid.*
Ignat. in vita Heliogabali.

quid est Ignavia?

Est ineptitudo ad omnem virtutis im-
 petum. *Gra. παρρησία.* † Sic Sabarita igna-
 vissimi legem hanc suis civibus ferebant.
 Nemo nostrum frugi esto, *Suidas.* Da

CAP. XIII. DE VIRT. HEROICA 95

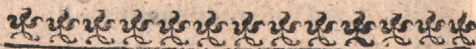
Da Sententias.

1. Crudelitas feritasq; , etiam in domesticis duntaxat exercita, tamen est exosa exteris. Herod. ex Polyb. l. 4.
2. Excellens animus & humana contemnens, nihil, nisi quod honestum decorumq; sit, aut optat aut expetit, nulli neq; homini neq; perturbationi animi succumbens. Cic. 1. offic.
3. Ignavia magnorum ingeniorum saepe pestis. Excent. 2. sp. 38. Lipsius.

Redige præcipua hujus capituli membra in Tabellam.

Circa Virtutem Heroicam notentur.	1. Etymol: ab ἦρωσ.	
	2. Causa	} Primaria Deus } Secund: Naturae } illis impetus.
	3. Exempla	} sacra. } profana.
	4. Exitus Heroum.	
	5. Extrema, in	} Exce. Feritas. } Dese. Ignavia.

CAPUT

CAPUT XIV.

DE CONTINENTIA.

quot sunt Virtutes Imperfectæ?

Sunt due: Continentia & Tolerantia.

Cur dicuntur hæ Virtutes Imperfectæ?

Quia pugnam aliquam inter rationem & appetitum, qui se illi agrè submittit, movent.

Quid est Continentia?

Est virtus imperfecta, quæ prave cupiditates recte rationis imperiò invitè subjiciuntur. Gra. ἐνκράτεια † δουρὶ δὴ ἦτε ἐνκράτεια τῶν σπυδαίων καὶ τῶν ἑπαινετῶν ἐναι. Arist. l. 7. c. 1.

Unde dicitur Continentia?

A verbò Contineo; quod est invitum aliquem & repugnantem teneo. Continens autem dicitur, qui à voluptatibus abstinet, quibus pleriq; succumbunt.

quod.

CAP. XIV. DE CONTINENTIA. 97

quodnam est objectum Continentiæ?

Objectum ejus sunt vehementes & præ-
va cupiditates, omnisq; generis voluptates,
quæ sunt Extrema Continentiæ?

Extremum in Defectu nomine caret: quia
vix reperitur homo, qui omnes voluptates
fugiat: In Excessu est Incontinentia,
quid est Incontinentia?

Est vitium, quò quis vel ex precipitanti-
a, vel animi imbecillitate à recte ratio-
nis judiciò abstractus voluptatibus nimis in-
dulget. Gra ἀρρογία. † Sic David ex in-
continentiâ cum Bathsebâ Uria uxore mæ-
thatus est. 2. Sam. 11.

qui sunt Incontinentes ex Præci-
pitantiâ?

Qui subitâ animi perturbatione ad tur-
pe quid perpetrandum abripiuntur. † Sic
Alexander M. vino & Meretrice victus
Perselopim incendit. Curt. li. 5.

F

Qui

qui sunt Incontinentes ex Imbecillitate?

Qui quidem propositum habent honestè agendi, ab effectibus tamen postea superantur † Sic primi parentes de arbore vetuâ comederunt, Gen. 3. Hi illis sunt deteriores: habent enim Hi spacium se contra praros affectus muniendi: Illi non habent.

quot modis differt Incontinentia ab Intemperantia?

Duobus modis, 1. Intemperantem facti hanc facile pœnitent: Incontinentem vero facile. 2. Intemperans levi de causâ ad turpes voluptates ultrò deducitur: Incontiensis verò ingentibus cupiditatibus ad voluptates trahitur.

Da Exemplum Continentiæ.

Egregium Exemplum exhibet Alexander M. qui à devicti Darij mira pulchritudinis conjuge captâ, non solum ipse abstinnit, sed summam etiam curam adhibuit, ne quis captivo corpori illuderet. Curtius lib. 5.

Da

CAP. XIV. DE CONTINENTIA. 99

Da Sententias.

1. Non solum manus, sed & oculos habere decet abstinētēs. Pericles ad Sophoclem.
2. Contimens & cupiditarum inops opulentus evadit. Apollon.
3. Incontinens non potest esse prudens, & astutus quidem esse potest. Aristot: de virtut.

Redige præcipua hujus capituli membra in Tabellam.

Circæ cō- tinentiã notentur.	}	1. Etymologia, à Contineo.	}	Exc: Nomine caret.
		2. Objectum, Voluptates.		
		3. Extrema in		

CAPUT. XV.

DE TOLERANTIA.

Quid est Tolerantia?

F 2

EST

Est virtus imperfecta, quæ res adver-
sas repugnante quidem irascendi appetitu
honestatis gratiâ perferimus. Græc. κατὰ
εὐχαι (δοκεῖ δὲ ἢτε κατὰ εὐχαι τῶν ἀγδαι-
ῶν, καὶ τῶν ἐπὶ ἀνεύθων εἶναι. Arist. lib. 7.
cap. 1.

Unde dicitur Tolerantia?

A tolerando, id est, perferendo res ad-
versas.

quomodo differt Tolerantia
à Fortitudine?

Tolerantia versatur circa pericula &
mala imposta, quæ depelli non possunt: For-
titudo etiâ circa pericula adeunda ver-
satur.

quodnam est objectum Tolerantiæ?

Objectum sunt Dolores qui perferendi.

quæ sunt Extrema Tolerantiæ?

Sunt in Excessu Pertinacia: In Defe-
ctu Mollities.

Quid

Quid est Pertinacia ?

Est vitium, quò quis nimis obduratus est, in doloribus perferendis Gr: αὐτάδης. † Sic Pharaò Rex Ægyptiorum populum Israeliticum dimittere pertinaciter recusavit, etiamsi variis plagis exerceretur à Domino. in Exd.

Quid est Mollicies ?

Est vitium, quò quis planè nullos dolores, vel nimios honestatis gratiâ subire potest. Gr: σαυλότης. † Sic Saul, Rex Israelitarum in proprium ensē procubuit imminentis captivitatis intolerans i. Sam. 31. Sic multi hac persecutionis tempestate acti à semel agnitâ veritate caelesti turpiter deficiunt.

Da exemplum Tolerantiæ ?

Insigne exemplum Tolerantiæ exhibet Jobus, qui & liberorum privationem, honorum despoliationem, proprijque corporis infectionem patienti tolerabat animo, & nomen Domini insuper depradicabat. Iob. 1. Item Mutius Scævola & Pompejus: quo-

ram ille in Porfenna castris dextram, Hic
apud Gentium Regem digitum sibi ambu-
sit. *Emil. Prob.*

Da Sententias.

1. Pertinaciâ qui errant, non sunt facile
curabiles. *B. Thom. ii. Metaph. lib. 6.
text, 1.*
2. Quod necessariò patiendum est, eti-
am patiamur. *Ex Cent, 1. Epist. 61.
Lipsius.*
3. Facilius est alios adhortari, quàm se-
ipsum contra res adversas obfirmare.
Dion., lib. 38.

Redige præcipua hujus Capitis Mem-
bra in Tabellam.

Circa Tole- rantiam uotentur	}	1. Etymolog: à Tolerando.
		2. Objectum, Dolores perferendi.
		3. Extrema, in { Exc. Pertinacia, Def: Mollicies.
		4. Exempla { Sacrum, Iobi. Profana { Scabola. Pompeij.

CAPUT

CAPUT XVI.

DE AMICITIA.

(Arist. l. 8. c. 9. Ethicorum ad Nic.)

Cur agitur in Philosophia Morali
etiam de Amicitia?

1. Quia magnam habet cum virtute cognationem. 2. Quia magnum habet ad bene beatę vivendum momentum. 3. Quia omnibus hominibus ad hanc vitam est necessaria. 4. Quia necessaria est civitatibus. (μετὰ δὲ ταῦτα περὶ Φιλίαν ἐποιεῖ αὐτὸς ἐλθεῖν: lib. 8. c. 1.)

Quid est Amicitia?

Est manifesta inter aliquos benevolentia in mutuā affectione consistens, Gracie Φιλία. † Desin. Arist. Φιλία ἐστὶν εὐνοια ἐν ἀνὴπεπονθήσει μὴ λανθάνουσα, l. 8. c. 2.

Unde dicitur Amicitia?

Ab Amando: Amare enim est, velle aliquem bonis affici quàm maximis.

F 4

Unde

Unde oritur Amicitia?

A Naturâ, id quod ostendit 1. σοφὴ
Φυσικὴ in Hominibus, quæ aded vehemens
est, ut non possit unquam dirimi. 2. Affe-
ctus in brutis, quæ prolem misericè amant.

Quodnam est Objectum Amicitia?

Est τὸ Φιλιπτόν, seu Amabile: quod est
vel ἀγαθόν Honestum, vel ἡδὺ Jucundū,
vel χεῖριμον. Utile.

Quotplex est Amicitia?

Ex triplici objectio triplex oritur Amici-
tia. Honestâ, virtutem; Jucundâ, Vo-
luptatem; & Utilis, utilitatem respiciens.

Quomodo distinguuntur hæ species?

Prima dicitur Amicitia per Se, estq;
perfecta, firma & stabilis. Reliquæ duæ
dicuntur per Accidens, propter similitu-
dinem quam habent cum Amicitia Honestâ:
sunt q; imperfectæ, instabiles, & facillè disso-
lubiles.

Amici-

CAP. XVI. DE AMICITIA. 105

Amicitia utilis in quibus conspicitur?

Potissimum in Senibus, & quidem avaritia vitio laborantibus, & potest absq; frequenti conversatione coli, cum alter alteri utilis esse possit, licet à se invicem sint remotissimi [exemplo sunt Mercatores] cessante autem utilitate facile tollitur.

Amicitia Jucunda in quibus conspicitur?

In Juvenibus potissimum. Estq; inconflans, cum & Juventus ipsa sit instabilis, & nulla Voluptas diuturna. Frequentem etiam requirit conversationem, cum juvenes se invicem oblectent libenter.

Amicitia honesta in quibus conspicitur?

Non nisi in viris bonis. Estq; perfecta, quia complectitur in se omnia Amabilia. Sed est rara: quia virorum bonorum, à quibus tantum colitur, exiguus est numerus; tum etiam omne perfectum rarum est.

Quid requiritur ad veram Amicitiam?

Convictus & conversatio: quia in con-

F 5

versa-

versatione precipuus Amicitie usus consistit, qui sine eâ declarari non potest. Homines enim se mutuò cognoscere non possunt prius, quàm modium falsi consumerint, ut est in prov.

Differtne Amicitia ab Amore?

Maximè differt: Amor enim tantum est nudus & simplex animi affectus, quò aliquid vel animatum vel inanimatum leviter diligimus: Amicitia verò est firmus animi habitus, constansq; Amor certò iudiciò erga aliquem conceptus.

In quâ Amicitia plures possunt esse simul Amici?

In Jucundâ & Utili. 1. Quia unus plures simul oblectare, & pluribus prodesse potest. 2. Quia plures reperiuntur, qui voluptati & utilitati, quàm qui virtuti sunt dediti.

Possuntne etiam esse plures Amici in Amicitia honestâ?

Non possunt, 1. Quia in verâ Amicitia
Amis

CAP. XVI. DE AMICITIA. 107

Amici sibi mutuò vehementer debent placere: Qui autem omnibus est amicus, nulli est amicus. 2. Quia in honestâ Amicitia requiritur summus amor: Summum autem pluribus non competit.

Ecquid Amicitia magis consistit in Amore activò, quàm passivò?

Consistit magis in Amore activò: quia ob amorem activum Amici maximè laudantur, quod scilicet: ament Amicos, non quod ab iis amentur. Laus enim virtutis in actione consistit. Teste Cic. 1. offic.

Qui vulgò dicuntur Amici?

Qui aliquâ Societate sunt conjuncti.

Quid est Societas?

Est duorum pluriumve conjunctio, ob commodiorem usum, & uberiorem questum. Gra. ἑταίρεια.

Societas seu Communio quotuplex?

Duplex: 1. Voluntaria seu Manifesta.
2. Naturalis seu Occulta.

F 6

Quid

Quid est Societas Voluntaria?

Est, qua certò consensu pactò & conventionè constat: & consistit inter Cives, Confœderatos, Commilitones.

Quid est Societas Naturalis?

Est, quam ipsa Natura hominibus tacitè implantavit, ut mutua sibi invicem officia præstarent.

Inter quos viget hæc Societas?

Inter Parentes & Liberos: inter Fratres, Cognatos & Affines.

Unde nascitur Amor Paternus?

Ex Amore Suiipfias: Ut enim quisq; se ipsum amat; sic amat etiam à se profecta. Liberi autem sunt de substantiâ parentum: Parentes ergò Liberos amant, & vice versa.

Sed estne Amor ille utrinq; æqualis?

Non est: Sed major est Parentum in Liberos, quam Liberorum in parentes. 1. Quia Parentes magis sciunt, Liberos esse suos. 2. Quia Parentes Liberos suos, statim

CAP. XVI. DE AMICITIA. 109

tim atq; sunt in Lucem editi, amare incipiunt; Liberi verò parentes tum demùm, quando eos noscunt. Hinc illud: Amor descendit, non ascendit.

Quæ sunt causæ Amicitiae Fraternæ?

Sunt: 1. Oriùs Identitas. 2. Etatis æqualitas, quæ æqualem delectat. 3. Communis educatio & conversatio.

Quæ sunt causæ amicitiae inter Cognatos & Propinquos?

Sunt ferè eadem quæ Fratrum: Adest enim etiã originis & stirpis Identitas. Alia tamen aliis sunt arctiores inter se, quoad sunt vel propinquiores, vel remotiores à primò sui Generis Autore.

Quæ & quotuplex est causa Amoris Conjugalis?

Causa est: 1. ipsa Natura, 2. Vitæ commoditas, 3. Liberorum procreatio, quibus sunt quasi vincula conjugalis Amoris.

In quâ Amicitia oriuntur quandoq; querela?

F 2

In h. b.

no. CAP. XVI. DE AMICITIA.

In Honestâ nunquam; quia in eâ al-
ter alteri amoris officia ulirò præstat. In-
Jucundâ rarò: quamdiu enim jucunditas
colitur, querela deest: quando verò non
amplius colitur, neuter erit alteri mole-
stus, quia conversatio est sublata.

Sed in Amicitia utili oriuntur querelæ,
quia, cum uterq; laborat π λεονεξία, pla-
ra desiderat unus, quam alter velit aut
possit præstare.

Quæ officia Amici sibi invicem
præstent?

Est tantum, quæ cum honestate sunt con-
juncta.

Da exempla Amicitia.

Exempla verae amicitiae exhibent i. Da-
mon & Pythias, qui tantam inter se ami-
citiâ coluerunt, ut, cum alterum horum
Dionysius captivum detentum interficere
vellet; atq; is tempus ab eo, quò domum
profectus, res suas constitueret, præis im-
petrasset, alter se vadem pro reditu ejus

Tyran-

CAP. XVI. DE AMICITIA. III

Tyranno dare non dubitarit. Val. Max.

l. 4. c. 6.

2. Hercules & Theseus, quorum hic illius virtutem & facta semper est imitatus: Ille hunc apud inferos; ad quos ad rapiendam Proserpinam cum Pirithoë descendebat; captivum redimere conatus est. Plutarch. in Theseo.

3. David & Jonathan, qui tantam inter se invicem foverunt amicitiam, ut Ille Hujus amorem amori semipro multis parafangis pratulerit. 2. Sam. 1. v. 26.

Da Sententias.

1. Amicitia Honesta:

Idem velle & idem nolle, ea demum firma Amicitia est. Salust.

2. Amicitia Jucundæ:

Illud Amicitia quondam venerabile Numen Prostat, & in questu pro meretrice sedet. Ovid. 1. de Ponto.

3. Amicitia Utilis:

Donec eris felix multos numenabis amicos: Tempora si fuerint nubila, solus eris. Ovid. l. 1. Eleg. 8. Trist.

Redi-

112 CAP. XVI. DE AMICITIA.

Redige præcipua hujus Capitis membra
in Tabellam.

	1. Etymol.:	ab Amare.
	2. Origo,	Natura.
	3. Objectum & Honestum.	
	ad Amabile	{ Jucundum.
	quod est	{ Utile.
		{ Honesta.
	4. Species	{ Jucunda.
		{ Utilis.
		{ Vir bonus.
Circæ Ami-
tiam no-
te utar	5. Subjeçta	{ Jubenis.
		{ Senex.
		{ Conviduus.
	6. Requisita	{ Conversatio.
		{ Voluntaria. [Liberos.
	7. Societas	{ Natura
		{ lis inter
		{ Parentes &
Fratres.
		{ Cognatos.
		{ Conjuges.

CAPUT

CAPUT XVII.

DE VOLUPTATE.

(Aristot. lib. 10. Ethicorum ad Nicom.)

Cur agitur in Ethicâ de Voluptate?

Quia Voluptas naturæ nostræ valdè est cognata, & ad virtutem & beatitudinem plurimum confert. *μὲν δὲ τὰυτὰ οὐκ ἴδο-
υνς ἰσως ἐπιταί*: Phil. l. 10. c. 1.

Qualis hic intelligitur Voluptas?

Honesta & Licita: Hæc enim sola bona est, & adjunctum, imò individua comes felicitatis. † Nam si in Summò Bonò nulla esset Voluptas, Felix in perpetuò dolore & molestiâ viveret.

Quid est ejusmodi Voluptas?

Voluptas illa est actionum nostrarum extrinseca quadam superveniens perfectio, quæ ipsas actiones quodammodò iucundiores reddit. *Græc. ἡδονή, ab ἡδω delecto.*

Unde:

114 CAP. XVII. DE VOLUPTATE,

Unde dicitur Voluptas?

Dicitur à Volupe, quasi voluptas: Volupe autem à volo dicitur. & significat idem, quod Delectabile, seu, quod quis vult & appetit.

Quotuplex est Voluptas?

Duplex, Animi & Corporis,

Quid est Voluptas Animi?

Est, quae ex rebus suâ naturâ jucundis percipitur, & ab operatione natura perfecta provenit, & nunquam adjunctum habet Dolorem,

Quid est Voluptas Corporis?

Est, quae saltem ex rebus per Accidens existit, adjunctumq; sibi habet sæpè Dolorem: quare etiam voluptate animi est vilior.

Voluptates quot modis à se invicem distinguuntur?

Tribus potissimum modis.

Da primum modum,

Pris.

CAP. XVII. DE VOLUPTATE. 15

Primò distinguuntur secundum operationes, quibus insunt: si enim operationes sunt Honestæ, & Voluptates erunt honestæ: si Turpes, & Voluptates erunt turpes: si verò intermedix, & Voluptates erunt tales.

Da secundum modum.

Secundò distinguuntur Voluptates secundum puritatem & impuritatem. Alia n. Voluptates puræ sunt, nihil molestia foventes: Alia sunt mixtæ, quibus etiam aliqua vel molestia vel turpitudine inest: Alia sunt purissimæ, quales sunt, quæ è potentiis mentis percipiuntur.

Da tertium modum.

Tertiò distinguuntur Voluptates secundum differentias animalium. Ut enim eorum sunt diversa natura & operationes, sic & diversa eorundem sunt voluptates. Hinc voluptates alia sunt humana, alia beluina: quarum vicissim tot sunt differentia, quot earundem sunt species: Alia n. est voluptas Canis, alia Leonis, alia Equi, alia Bovis, etc.

Da

PRÆCEPTA ISO CRATIS

ETHICA AD DEMONICUM,

singula disticho inclusa

à M. Martino Bambamio.

1. Præc. πρῶτον μὲν.

Purâ mente Deum cole; quod præstare valebis;
Si sacra perficies, pactâq; jurè coles.

2. Præc. Τίμω δαί.

Devenerare sacrum Numen cum sacra fovêtur;
Sic servire potes legibus, atq; DEO.

3. Præc. τοῖσ' ἑ.

Te talem præbeto tuis Genitoribus, in Te
Progeniem qualem discipulis esse tuam.

4. Præc. ἄσκη:

Ischac exerce, faciant qua ritè valere;
Sic poterit vires mox revocare labor.

5. Præc. Μῆτε γελ:

Ne nimum ride, nec verba Thraonica funde;
Illud ut est stultum, sic erit hoc fatuum.

6. Præc. ἀ ποιῆν:

Turpia qua factu, dictu nec crede decora,
Talia si forsan voce referre voles.

7. Præc. ἔδρξ

Ne corbus vultu sis, sed sis fronte severus;
Illò morosus, providus hoc fueris.

8. Præc. ἠγῆ:

Sis mundus, justus, pudibundus, sisq; modestus;
Commendant juvenem talia quippe bonum.

Tur-

9. Præc. *μὴ δὲ ποί :*

Turpia quæ patras, ne speres clam fore; quæquæ
Quippe latent alios, Tamen ista patent.

10. Præc. *τὸν δὲ θεὸν*

Corde timeto Deum: Generator corde parentes:
Devinctos metuas, legibus obsequitor.

11. Præc. *τὸς ἠδοναί.*

Quære voluptatem, comes est cui gloria: quippe
Optima res hæc est, pessima turpis erit.

12. Præc. *εὐλαβῆ :*

Crimine ne maculere, licet mendacia subsint:
De famâ vulgus iudicat omne nefas.

13. Præc. *ἀπαντα :*

Omnia apertus agas: nam quæ celaberis, illa
Ad tempus latitant, postea nota patent.

14. Præc. *μάλιστα :*

Gloria te cingat, si non patraberis illa,
Quæis alios sese commaculare refers.

15. Præc. *ἐάν ἦς :*

Discendi cupidus si sis, disces quoque multa:
Ardor discendi fertilis artis erit.

16. Præc. *ἀ μὴ :*

Cognita fac recolas, incognita discito. Nolle
Discere tam turpe est, quam bona despicere.

17. Præc. *καὶ ἀνάδ :*

Ocia cum superant, audi cum laude docentes:
Sic facile discas parta labore gravâ.

18. Præc. *ἡγῆς πάν :*

Multum scire opibus præstat: scientia durat:
Quâ semel ablata nil manet ἀθανάτων.

19. Præc. μή κατόνυες :

Quærito Doctores. si vasta per aquora lucrum
Queritur, ingenij cura petenda magis.

20. Præc. τῷ μὲν πρῶτῳ :

Sis comis, tu'n sis affabilis, obvius ut sic
Quisq; salutetur percipiatq; λόγον.

21. Præc. ἠδῆως μὲν :

Sis comis cunctis, ast intimus esto bonorum
Sis utrisq; bonus semper amicus eris.

22. Præc. τὰς ἐπιεύξ :

NE dicas uni repetendo crebrius unum,
Natura hinc etenim tædia facta capit.

23. Præc. Γύμναζε :

Exerceto tuâ te sponte labore, labores
Ut perferre queas, quando necesse foret.

24. Præc. ὑπ' ἄν :

GLoria sit lucro; tolerabilis ira, libido
Serviat: ac hominem te, notet, esse, dolor.

25. Præc. * μάλλον :

DEpositum fidei nummis præserto. Bonus plus,
Quam jurans, fidei quo mereatur, agit.

26. Præc. προσήεν :

VT non fidendum reprobis; sic fidere contra
Permalisum Temet credito posse probis.

27. Præc. πρὸς πῶν :

NE dic arcanum, nisi quod minus expedit illi
Cui dicis, tibi quam, cuius ab ore fluit.

28. Præc. ἄραον :

NE jures, nisi te quodam de crimine purges,
Aut nisi amicorum forte pericla leves.

29. Præc. ἀνδρῶν:

Non tibi amicus erit, nisi scis, sit qualis amicus.
Qualis sis fuerit, talis eritq; tibi.

30. Præc. βρωδέων:

Tardus amicus eris, factusq; manebis. Amicos
Mutare est æquè, quàm nec habere, malum.

31. Præc. μὴ τε:

Te semules Irum, quàmvis sis Cræsus, inepta
Et refer, exploras cum socy ingenium.

32. Præc. δουρῶν:

Rebus in adversis sit notus amicus, ut aurum
Flamma probat; sic crux, quis sit Amicus, ait.

33. Præc. ἔγω δ:

Vltro suffer opem, si postulat usus, amico,
Expectes nec, dum Te roget auxilium.

34. Præc. ὀμολογῶ:

Tam turpe est vinci beneficiis dulci ab amico,
Quàm malefactis ab-vincier-hoste truci.

35. Præc. ἀποδέχου:

Qui dolet adversis, nec libidus invidet amplam
Alterius sortem, fidus amicus erit,

36. Præc. τῶν ἀπορῶν:

Sis memor absentum, presentes ut sibi de te,
Si sunt absentes, polliceantur idem.

37. Præc. εἰς βῆμα:

Absit ab ornatu luxus nimius: quia monstrat
Magnificum ornatus, estq; superfluitas.

38. Præc. Ἀγῶν:

Non in copia opum fructus, sed fructus in usu
Est positus, sanè qui moderatus erit.

39. Præc. Ἐφεσίου :

Spernito divitias quærentes, quos latet usus.
Sunt, ut equos qui habet, non equitare valens.

40. Præc. περὶ οἴου :

Sic tibi opes quæras, ut subsit fructus & usus,
Nec sis mancipium, sed domineris eis.

41. Præc. Τιμῶν :

Divitias cole, quod multam possis dare, egenoꝝ.
In reliqua vitâ dilige eam modicè.

42. Præc. σίγη μὲν :

Esto contentus presenti conditione,
Sed tamen inquiras uberiora tibi.

43. Præc. μὴ δειν :

Non ulli sortem probrosè objeceris agrum.
Sors communis ; ut & nemo futura videt.

44. Præc. Ἰὺς ἀγαθῶν :

Fac bene spontè bonis, præstans thesaurꝝ habetur
Præstita præstanti gratia quippe viro.

45. Præc. κακῶν δὲ :

Fid bene quando malo, canis est peregrinꝝ, & ore
Te turpi allatrat post bene facta statim.

46. Præc. μὴ οὐκ ἴσθης :

Sint odio Assentatores velut Impostores :
Credentes ladunt crediti utriꝝ, dolis.

47. Præc. εὐχὴ ἀποδ :

Si tibi amicus erit, qui pessima grata parabit,
Nemo odium, capiet ob bona facta tuum.

48. Præc. γένηται πρὸς :

Si quis adit, sis comis ei, nec voce superbus :
Nam cunctis comis pectore & ore placet.

49. Præc. μάλιςτι :

A Bsis à poclis. si fortè teneris adesse,
Surge prius, quàm te pragrauet ebrietas.

50. Præc. Αθίνα έσ :

F Ac, sis Magnanimus velut immortalis : uti sed
Mortalis modicè perfruere usq; bonis.

51. Præc. ήγής τήν :

E Si ruditare bonum melius doctrina salubris ::
Dat doctrina lucrum, damnata dat. at ruditata.

52. Præc. ές άν :

C Ujus amicitiam quæris, laudabis eundem ..
Laus dat amicitiam, scomma inimicitiam.

53. Præc. βυλευόιδυ :

C onsultans de præteritis metire futura :
Obscurum facile per manifesta patet.

54. Præc. βυλειυκ :

T Ardè consultes tecum, sed perfice tandem
Conata scelere præmeditata tibi.

55. Præc. ήγής κροφ :

E Sse bonam à Joba sortem res optima sanè est,
A nobis ipsis consiliumq; bonum.

56. Præc. έσεί ων :

C onsule amicorum de occultis sensa, aliena
Res quasi sit, Te nec proditò aperta patent.

57. Præc. έσεί δέ :

C onsule, quem nosti proprias curare probè res :
Propria non curans, consulta, anna tibi?

58. Præc. έσεί δέ :

D Amnorum intuitu, que fert, temerarius usus,
Ad consultandum semper acutus eris.

59. Præc. *μικρῶν* :

Moves & studium Regum sectare; probabis:
Sic illos, vulgus te quoq; laude vebet.

60. Præc. *πειθῶν* :

Legibus obsequitor Regum; sed & ipsa voluntas
Moresq; illorum Lex tibi firma sient.

61. Præc. *ἐκ τῶν* :

Imperio fungens, reprobo non utere serbo:
Ad te, quod peccat, quisquis enim referet.

62. Præc. *ἐκ τῶν* :

Laudibus, haud opibus dives deponito munus:
Laus opibus prestat plebis in ore rudis.

63. Præc. *Μυθεῖν* :

NE sis adjutor vel patronus malefacti:
Adscribant aliàs quippe patrata tibi.

64. Præc. *παρονοῖν* :

Plus aliis possis, sed vive aequaliter illis.
Justitia aequalis sic studiosus eris.

65. Præc. *μᾶλλον* :

Sis justus pauper potius, quam dives iniquus:
Dives obit, justus nescit obire decus.

66. Præc. *Μυθεῖν* :

Non imiteris eos, quos lucra injusta iugabunt,
Sed quævis justitia damna parabit amor.

67. Præc. *πείθειν* :

Clures, quæ vitæ spectant: magis at sole mentē:
In minimâ re res maximâ mens hominis.

68. Præc. *πειθεῖν* :

Corpus opus faciat, studeat mens: perficere illô
Ut decreta queas, hâc bona prospicere.

69. Præc. *πρὸς τὸν*

Qua sis dicturus, prius hac perbolito mente;
Præcurrat mentem ne vaga lingua tuam.

70. Præc. *Νόμος*:

Vana humana putes: se'ix sic latus eris nec,
Infelix tristis nec quodq; corde nimis.

71. Præc. *Δύο ποίη*:

Dic desat notis; aut qua dixisse necesse est,
Quippe flere alias quàm loqui erit melius.

72. Præc. *χοίρης*:

Ob bona gaudeto, mala fer patienter, utrumq;
Dissimula. nam mens omnibus haut pateat.

73. Præc. *μάρτυρ*:

Fac caveas eumam magis quàm discrimina, finis
Sis timidus reprobis, vita probrosa probis.

74. Præc. *μάρτυρ*:

Intuto vivas, vel honestè evadito bello:
Fata mori statuunt: mors at honesta fiet;

Errata sic corrigantur.

Pag. 5. lin. 5. pro quo lege quod.

P. 32. l. 13. pro ció l. cibó.

P. 59. l. 9. pro hostatem l. honestatem.

P. 67. l. 3. pro exercean l. exerceat.

P. 68. l. 11. pro Exempum l. Exemplum.

P. 71. l. 13. pro Commutativa l. Distributiva.

p. 93. l. 14. pro reitersabis l. reiteravit.

P. 94. l. 18. pro Fortitudinis l. virtutis.

Leviora, ubi vel literas transpositas, vel syllabas
conjungendas sejunctas, vel commata & signa
omissa viderit, candidus Lector facili negotio
ipse corrigeat.

INDEX

THOMÆ FREIGII

JCI

Ethica Ciceroniana,

In paginarum reliquarum, nec Indicis parati sa-
pacium, complementum adjecta.

Quid est Ethica?

Est doctrina de moribus: seu, Est ars benè bea-
tèq; vivendi.

Quid est benè vivere?

Est secundum virtutem vivere. Virtus itaq; est
subiectum Ethicæ.

Quid est virtus?

Est habitus animi in mediocritate consistens.

Quot sunt species Virtutis?

Quatuor: Prudentia, Iustitia, Fortitudo, Tem-
perantia.

Quid est Prudentia?

Est virtus, quæ in perspicienda veri, solerti-
q; be, sator. Eaq; maxime attingit naturam huma-
nam. Omnes enim trahimur & ducimur ad cog-
nitionis & scientiæ cupiditatem.

Quot sunt vitia Prudentiæ contraria?

Duo: Unum incognita habere pro cognitis. Al-
terum, nimis magnæ studium, multanq; operam
in res obscuras & difficiles conferre, easq; non ne-
cessarias.

Quid est iustitia?

Est virtus, quæ in hominum societate tuenda,
tribuendog; suum cuiq; & rerum contractarum sè-
de versatur.

Quòdnam est munus Justitiæ ?

Nemini nocere.

Quòdnam est ejus fundamentum ?

Fides. Quid est Fides?

Est dictorum condensorumq; constantia & Veritas; dicta, quia fiat quod dictum est.

Quot sunt genera Injustitiæ ?

Duo: Unum eorum qui inferunt injuriam. Alterum eorum qui ab ijs, quibus inferuntur, non propulsant, si possunt.

Quorsum refert Cicero Liberalitatem ?

Ad justitiam.

Quor cautiones habet Liberalitas ?

Tres: Quomodo dandū sit, quantum, & quibq.

Quomodo dandum est?

Ita, ne obsit benignitas & ijs, quibus benigne videbitur fieri & ceteris.

Quantum dandum est ?

Nè major benignitas sit quàm facultas.

Quibus dandum est ?

Cuiq; pro dignitate. Id enim justitiæ fundamentum est.

Quot sunt in dignitate consideranda ?

Quatuor:

- I. Mores ejus, in quem beneficium conferetur.*
- II. Animus & benevolentia erga nos.*
- III. Officia ad nostras utilitates.*
- III. Communitas & societas vitæ.*

Quot sunt gradus societatis humanæ ?

Sex: Primus est universi generis humani. Secun-

dam.

secundus ejusdem gentis. Tertius ejusdem civitatis.
Quartus propinquorum. Quintus amicorum. Sex-
tus patria.

Quibusnam igitur plurimum officij
est tribuendum?

Principes sint patria & parentes. Proximi li-
beris. Deinceps propinqui.

Quid est Fortitudo?

Est virtus, quæ in animi excelsi & invicti ma-
gnitudine ac robore versatur.

Quinam ergo fortes sunt habendi?

Non qui faciunt: sed qui propulsant injuriam.

Quid est Temperantia?

Est virtus, quæ in omnium quæ sunt, quæq; di-
cuntur, ordine & modo versatur.

Quænam sunt præcepta hæc tenenda?

Adhibenda est mundicia non odiosa, neq; ex-
quisita nimis: tantum quæ fugiat agricolam & in-
humanam negligentiam. Eadem ratio habenda
est vestitus: in quo sicut in plerisq; rebus mediocri-
tas optima est: Cavendum est, autem ne aut tar-
ditatibus utamur in gressu mollioribus, ut similes
pomparum ferculis esse videamur, aut in festinati-
onibus suscipiamus nimias celeritates.

TRIPUS.

THOMÆ F
JCI

Ethica Cicer

In paginarum reliquarum,
pacium, compleme

Quid est E

Est doctrina de moribus
eōq; vivendi.

Quid est ben

Est secundum virtutem
subjectum Ethicæ.

Quid est v

Est habitus animi in vo

Quor sunt spec

Quatuor: Prudentia,
perantia.

Quid est Pr

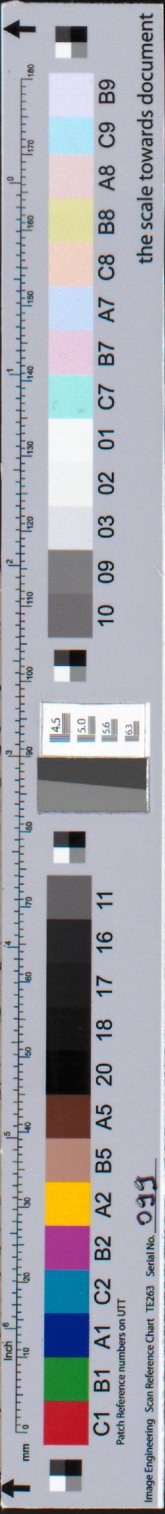
Est virtus, qua in pess
beratur. Ea q; maxime a
nam. Omnes enim trahim
tionis & scientia cupidita

Quot sunt vitia Pru

Duo: Unum incognita
terum, nimis magnum stu
in res obscuras & difficiles
cessarias.

Quid est

Est virtus, qua in hon
tribuendog; suum autog; C
de versatur.

the scale towards document

ta-

bea-

q; est

ns,

Tem.

rtiaq;
buna-
cogni-

s. Al.
peram
on ne-

uenda,
rum fir

Quod